

גמרא סדורה

מסכת שבת

פרק ו' - "בַּמָּה אֲנִישָׁה יּוֹצֵאָה"

מהדורה זו מוקדשת לילדי ונוער עתניאל הנפלאים
שנוסף ללימודיהם ועיסוקיהם באים כל לילה ללמוד את הדף היומי
"מפי עוללים ויונקים יסדת עוז למען צורריך להשבית אויב ומתנקם" (תהלים ח, ג)

לימוד פרק זה מוקדש לעילוי נשמת
דודי היקר - יהודה ליב (ליאון) ארמיסט ז"ל

המהדורה המעניקה חווית הצלחה
ומאהיבה את הגמרא על לומדיה

יוצא לאור על ידי עמותת "זכל בניך לימודי ה"

ו אייר תש"פ

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 9040700

תודה רבה לכל הלומדים שהעירו הערות והארות,
בזכותם מהדורה זו טובה יותר.
ובייחוד לרב נתנאל אריאל שהגיה, העיר והאיר הארות רבות בכשרון רב,
את כל מסכת שבת, אני מודה לו ולכולם

©

כל הזכויות שמורות

על הניקוד, הפיסוק החלוקה לסוגיות, פסקאות, עיצוב ועימוד,
שמורות לעמותת "וכל בניין לימודי ה" ולדניאל ברק ווינט.

מסכת שבת פרק ו' - "במה אשה יוצאה"

1. נז, א

רפ"י

משנה נא

מתני'
במה אשה יוצאה. דהוי תכשיט ולא משוי ואיכא דהוי תכשיט וגזור ביה רבנן דילמא שלפא ומחויא לחברתה חשיבותו ודילמא אתי לאיתויי ד' אמות: **לא בחוטי צמר ורצועה שבראשה.** שקולעת בהן שיערה: **שבראשה.** אכולהו קאי ובגמי מפרש טעמא: **ולא תטבול בהן.** משום חציצה: **עד שתירם.** שתתירם קצת שיהיו רפויין ויכנסו המים ביניהם לשער: **טוטפת וסרביטין.** מפרש בגמרא וחשובין הן וחיישינן דילמא שלפא ומחויא לחברתה: **בזמן שאין תפורין.** עם השבכה שקורין שקופי"א { **קויפ"א:** **שביס עשוי רשת** } אבל תפורין ליכא למיחש לאחוו"י שאינה נוטלת השבכה מראשה ברה"ר שתגלה כל שיערה: **כבול.** מפרש בגמי: **לרה"ר.** אבל לחצר שרי וכל הנוכרים למעלה אסורים אף לחצר שמא תרגילם ברה"ר וחדא גזירה היא דגזור בהם שלא תתקטט בהם בשבת כלל ובכבול התיירו כדמפרש לקמן בפרקין (דף סד:) שלא לאסור את כל תכשיטיה ותתגנה על בעלה: **עיר של זהב.** כמין נושקא { **סיכה, מכבנה (נראה שזו סיכה המשמשת תכשיט, אך ראה לעיל נד:)** } ומצייירין בה כמין עיר: **קטלא.** מפרש בגמרא (לקמן דף נט:): **חותם.** צורה לחתום בה איגרת או כל דבר סגור: **שאינה נקובה.** כגון אישפינגל"א { **אישפינגל"א: סיכה (ראה לעיל נב:)** } : **ואם יצאת אינה חייבת חטאת.** דכולהו תכשיטין נינהו ורבנן הוא דגזור בהו דילמא שלפא ומחויא:

גמ'

טבילה מאן דכר שמה. מה ענין טבילה אצל הלכות שבת: **ושריא להו.** ומתרת אותם לטבול בשבת שעל הטבילה לא גזרו כדאמרינן במסכת ביצה (דף יח.) אדם נראה כמיקר ואין נראה כמתקן עצמו:

במה אשה יוצאה, ובמה אינה יוצאה?

לא תצא אשה: לא בחוטי צמר,

ולא בחוטי פשתן,

ולא בצועות שבראשה - ולא תטבול בהן, עד שתירם.

ולא בטוטפת,

ולא בסרביטין - בזמן שאין תפורים,

ולא בכבול לרשות הרבים,

ולא בעיר של זהב,

ולא בקטלא,

ולא בנזמים,

ולא בטבעת שאין עליה חותם,

ולא במחט שאינה נקובה.

ואם יצאת - אינה חייבת חטאת.

גמרא

טבילה - מאן דכר שמה?

אמר רב נחמן בר יצחק אמר רבה בר אבוה:

'מה טעם' קאמר,

מה טעם: "לא תצא אשה לא בחוטי צמר ולא בחוטי פשתן"?

מפני שאמרו חכמים: בחול - "לא תטבול בהן עד שתירם".

וכיון דבחול - לא תטבול בהן עד שתירם,

בשבת - לא תצא,

דילמא מיתרמי לה טבילה של מצוה, ושריא להו,

ואתי לאתויינהו ארבע אמות ברשות הרבים.

2. נז, א

רפ"י

תיכי חלילתא. שרשרות של חוטין חלולות ועגולות: **מהו.** לקלוע בהן שיערה ולצאת בשבת שאינה יכולה למותחן ולדוחקן על השער בחזקה והמים נכנסין בה ומיבעיא ליה מי הוי חציצה ולא תצא בהן בשבת משום גזירת טבילה מצוה או לא הוי חציצה: **כל שהוא אריג לא גזרו.** לצאת בו בשבת דלענין חציצה לא חייץ דלא מצי לאהדוקי שפיר: **לאחוותי דלא קפדן עלייהו.** ליטלן מראשן כשהן רוחצות בחמין אלמא עיילי בהו מיא שפיר אפילו להנאת רחיצה וכיון שכן לענין טבילה נמי לא צריכין להתירן ומותר לצאת בהן בשבת דהא אי מתרמי טבילה לא שרו להו לא משום חציצה ולא משום קפידיא: **דמיטנפי.** שנטפנו הנך תיכי בטיט: **הא נמי אריג הוא.** והא קאמר לא גזרו כלל לצאת ולהאי לישנא דלא קפדי משמע דאי קפדי לנטלן מראשן כשהן רוחצות אסור לצאת בהן בשבת ואע"ג דלענין איהדוקי לא חייצי ומותרות לטבול בהן הלכך הני כיון דמיטנפי מקפד קפדן שלא להיות בראשן בשעת טבילתן מפני שהמים ממחין את הטיט ומלכלך בשרן בעלייתן מן הטבילה ואע"ג דחציצה לא הוי דהא עיילי בהו מיא מיהו כיון דשקלי לה משום טינוף אתי לאיתויינהו ואסור לצאת בהן וללישנא קמא לא גזרו אלא במידי דחייץ לטבילה ורבותי מפרשין הך קפידיא לענין חציצה כדקי"ל רובו ומקפיד עליו חוצץ (עירובין דף ד:): וקשיא לי בגוה טובא חדא דכי איתמר ההוא במידי דמיהדק איתמר ואשמעינן דאע"ג דלא עיילי ביה מיא כיון דלא קפיד עליה חשיב כגופיה ובטל לגבי שערן אבל במידי דלא מיהדק ועיילי ביה מיא מאי חוצץ איכא למימר הא לאו חוצץ הוא ואי אתית למימר דההוא חוצץ דהתם לא דק בלישניה ומיהו כל מידי דקפיד עלייהו אסור היכי אמרינן הכא האי נמי אריג הוא ומותר כיון דפשיטא לן דהיכא דמיטנפי מקפד קפדן על כרחיך חייץ דהא רב הונא בריה דרב יהושע אהלכה למשה מסיני לא אתא לאיפלוגי:

בְּעֵא מִיָּנִיָּה רַב כְּהָנָא מַרְבֵּ: תִּיכִי חִלְיָתָא מֵאִי?

אָמַר לֵיהּ:

אָרִיג' קְאָמְרַתְּ?

כֹּל שֶׁהוּא אָרִיג - לֹא גָזְרוּ.

אִיתְמַר נְמִי:

אָמַר רַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ:

כֹּל שֶׁהוּא אָרִיג - לֹא גָזְרוּ.

וְאִיכָא דְאָמְרִי:

אָמַר רַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ:

חֻזְיָא לְאַחֻוּתֵי דְּלֹא קִפְדָּן עֲלֵיהוּ.

מֵאִי אִיכָא בֵּין הֵךְ לִישְׁנָא, וּבֵין הֵךְ לִישְׁנָא?

אִיכָא בֵּינֵיהוּ:

דְּטַנְיָפִן.

לְהֵךְ לִישְׁנָא דְאָמַר: "כֹּל שֶׁהוּא אָרִיג - לֹא גָזְרוּ": הֲנִי נְמִי אָרוּג.

וְלְהֵךְ לִישְׁנָא דְאָמְרַתְּ מִשּׁוּם 'קִפְיָא': כִּיּוֹן דְּטַנְיָפָא - מִקְפֵּד קִפְדָּא עֲלֵיהוּ.

3. נז, א-ב

רש"י

ואלו חוצצין באדם. משום דתני התם אלו חוצצין בכלים תני לענין טבילת אדם ואלו חוצצין באדם:

של צמר ושל שער אין חוצצין. דלא מיהדק על גבי שער:

הבנות קטנות. ואורחא דמילתא נקט:

וכולן בראשי הבנות שנינו. לא תימא שבראשי הבנות ארצעות לחודייהו קאי אלא אחוטינן נמי קאי:

למעוטי מאי. אשמעינן רב הונא דחוטין נמי בראשי הבנות שנינו:

אילימא למעוטי. חוטין הקשורין בצוארן דלא חייצי:

ודמאי. הי חוטין אתא למעוטי דלא חייצי בצואר צמר קרוי רך לגבי פשתן ולגבי שער:

על גבי קשה. שער: ע"ג רך. בשר:

מיבעיא. בתמיהא הא ודאי על גבי רך טפי מיהדק:

לפי שאין אשה חונקת עצמה. להדק חוטין בצוארה וקושרתן בריוח שיהו רפין:

בחוטין שבאזניהם. שנותנין שם שלא יסתם הנקב:

חבקינן. ענקי רצועות שאינן מוזהבות רחבות דלאו לתכשיט עבידן דומיא דחוטין שבאזניהן:

חבקינן. לשון קילקלי וחבק (לקמן דף סד). צינגלי"א {חבק (רצועת-בטן לסוס וכיו"ב)}

לאסור בו סוס:

בקטלא עסקינן. בגד חשוב לתלות בצוארה כנגד לבה שלא יפול מה שהיא אוכלת על בגדיה

ויש לו מקום שנצים כעין שעושים למכנסים ותוחב בו רצועה רחבה ומוללתו סביב הרצועה שהבגד רחב הרבה

וקושרת הרצועה סביב צוארה וחונקת עצמה בחוזק כדי שתהא בשרה בולטת ותראה בעלת בשר ומתוך שהרצועה חלקה ורחבה אינה מזיקתה:

תנן התם:

"ואלו חוצצין באדם: חוטי צמר,

וחוטי פשתן,

והרצועות שבראשי הבנות.

רבי יהודה אומר:

של צמר ושל שער - אין חוצצין,

מפני שהמים באין בהן".

אמר רב הונא:

וכולן - "בראשי הבנות" שנינו.

מתקיף לה רב יוסף:

למעוטי מאי?

אילימא למעוטי דצואר:

ודמאי?

אילימא: למעוטי דצמר - השתא רך על גבי קשה - חוצצין,

רך על גבי רך - מיבעיא!?

ואלא למעוטי דחוטי פשתן - השתא קשה על גבי קשה - חוצצין,

קשה על גבי רך - מיבעיא!?

אלא אמר רב יוסף:

היינו טעמא דרב הונא:

לפי שאין אשה חונקת עצמה.

איתיביה אביי:

"הבנות יוצאות בחוטין שבאזניהן,

אבל לא בחבקינן שבצואריהן".

ואי אמרת: "אין אשה חונקת את עצמה" - "חבקינן שבצואריהן" אמאי לא!?

אמר רבינא:

הכא בקטלא עסקינן,

דאשה חונקת את עצמה,

דניחא לה שתראה כבעלת בשר.

נ"ב

רש"י

מכלל דפליגי. בתמיה והא ת"ק לא איירי בשערה שמע מינה בשער מודה דלא מיהדק על גבי שער:
דילמא. האי דאדכר שער:
כשם קאמר להו. כשם שאתם מודים לי בחוטי שער אודו לי בחוטי צמר:

4. נז, ב

"רבי יהודה אומר:

של צמר,

ושל שער - אין חוצצין,

מפני שהמים באין בהו".

אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל:

הלכה פרבי יהודה בחוטי שער.

אמר ליה אביי:

"הלכה", מקלל דפליגי!?

וכי תימא,

אי לאו דשמעינן מתנא קמא דאיירי בחוטי שער - איהו נמי לא הנה מיירי!

ודילמא: 'כשם' קאמר להו,

כי היכי דמודיתו לי בחוטי שער, אודו לי נמי בחוטי צמר!

איתמר:

אמר רב נחמן אמר שמואל:

מודים חכמים לרבי יהודה בחוטי שער.

תניא נמי הכי:

"חוטי צמר - חוצצין,

חוטי שער - אין חוצצין.

רבי יהודה אומר:

של צמר ושל שער - אין חוצצין".

אמר רב נחמן בר יצחק:

מתניתין נמי דיקא, דקתני:

"יוצאה אשה בחוטי שער בין משלה בין משל חברתה" (שבת סד:).

מוני?

אילימא רבי יהודה - אפילו חוטי צמר נמי!

אלא לאו, רבנן היא, ושמע מינה: בחוטי שער לא פליגי.

שמע מינה.

5. נז, ב

כ"י

חומר תא דקטיפתא. קשר שעושין לרפואות קיטוף עין רע שלא תשלוט: ותיהוי כקמיע מומחה. דקתני מתניי ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה הא מומחה שפיר דמי: אפוזיני. פרונטייל {פרונטי"ל: ציץ, נזר (תכשיט המונח על המצח)} של זהב: שבכה. קופייה {קויפ"א: שבוס עשוי רשת} דאי שלפא ליה מיגליא ראשה: המקפת. את הפדות מאזן לאזן: המגיעים עד לחייה. על ראשה כורכתו ותולה לה על לחייה מכאן ומכאן:

"לא בטוטפת".

מאי "טוטפת"?

אמר רב יוסף: חומר תא דקטיפתא.

אמר ליה אביי: תהוי כקמיע מומחה, ותשתרי!

אלא אמר רב יהודה משמיה דאביי: אפוזיני.

תניא נמי הכי:

"יוצאה אשה בסבכה המוזהבת, ובטוטפת,

ובסרביטין הקבועין בה".

איזו "טוטפת" ואיזו "סרביטין"?

אמר רבי אבהו:

"טוטפת" - המוקפת לה מאזן לאזן.

"סרביטין" - המגיעין לה עד לחייה.

אמר רב הונא:

עניות - עושין אותן של מיני צבעונין, עשירות - עושין אותן של כסף ושל זהב.

6. נז, ב - נח, א

רפ"י

אי כבלא דעבדא תנן. חותם שעושין לעבד בכסותו לסימן הוכחה שהוא עבד ובההוא קתני מתני' דשפחה לא תצא בו: אבל כיפה של צמר. ככובע שתחת השבכה דמקרי נמי כבול ומתקשטת בו: שפיר דמי. דכיון דמיגליא שעה לא שלפא ומחויא: או דילמא כיפה תנן. דלא תצא דחיישין דילמא שלפא ומחויא מתחת השבכה ואינה מגלה וכל שכן כבלא דעבדא: בכבול ובאסטמא. לקמיה מפרש מאי אסטמא ומדקתני כל שהוא למטה מן השבכה ש"מ כיפה תנן: כליא פרוחי. מצנפת קטנה לאחר קישוריה שקולעת ראשה וכסתה יש שערות קטנות שיוצאין חוץ לקישוריה והן נקראין פרוחי על שמפריחין ויוצאין לחוץ ואוגדתן לתחת קישוריה ע"י מצנפת קצרה: כליא. מונעת אותן שערות מלצאת: אין בה משום כלאים. שעשויה כמין לבד שקורין פולטר"א {פולטר"א: (מצע-) לְבָד (העשוי מחומרים, שהם רק כבושים ביחד, ולא ארוגים)} ואינה טוויה: ואינה מטמאה בנגעים. מהאי טעמא גופיה דגבי נגעים כתיב נמי בגד ויליף מכלאים שוע וטווי: אין בה משום עטרות כלות. דגזרו עליהן שלא תצא בהן מחורבן ואילך משום צער במסי' סוטה (דף מט.). ושמואל אמר. כבול דמתני' כבלא דעבדא ופליג אדר' אבהו: חותם שבצוארו. הוא כבלא דעבדא והיו עושין אותו משל טיט: דעביד ליה רביה. אית ליה אימתא ולא שקיל ליה מצוארו להוליכו בידו. מיפסק. החותם ונשבר ומירתת מרבו שלא יאמר שהוא נטלו להראות בשוק שהוא בן חורין:

"ולא בכבול".

אמר רבי ינאי:

"כבול" זה איני יודע מהו,

אי כבלא דעבדא תנן, אבל כיפה של צמר - שפיר דמי.

או דילמא:

כיפה של צמר תנן, וכל שכן כבלא דעבדא?

אמר רבי אבהו:

מסתברא כמאן דאמר: "כיפה של צמר תנן".

ותניא נמי הכי:

"יוצאה אשה בכבול,

ובאיסטמא לחצר,

רבי שמעון בן אלעזר אומר:

אף בכבול לרשות הרבים.

כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר:

כל שהוא למטה מן השבכה - יוצאין בו,

כל שהוא למעלה מן השבכה - אין יוצאין בו".

מאי "איסטמא"?

אמר רבי אבהו:

ביזיוני.

מאי "ביזיוני"?

אמר אביי אמר רב:

כליא פרוחי.

תנו רבנן:

"שלושה דברים נאמרו באיסטמא: אין בה משום כלאים, ואינה מטמאה בנגעים, ואין יוצאים בה לרשות הרבים.

משום רבי שמעון אמרו:

אף אין בה משום עטרות כלות".

ושמואל אמר:

כבלא דעבדא תנן.

ומי אמר שמואל הכי?!

והאמר שמואל:

יוצא העבד בחותם שבצוארו,

אבל לא בחותם שבכסותו!

לא קשיא:

הא - דעבד ליה רביה.

הא - דעבד איהו לנפשיה.

כמאי אוקימתא להא דשמואל - דעבד ליה רביה,

בחזרתם שבכסותו - אמאי לא?

דילמא מיפסק, ומירתת, ומיקפל ליה ומחית ליה אכתפיה.

כדרב יצחק בר יוסף,

דאמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן:

היוצא בטלית מקפלת ומונחת לו על כתפיו בשבת - חייב חטאת.

וכי הא דאמר ליה שמואל לרב חיינא בר שילא:

כולהו רבנן דבי ריש גלותא, לא ליפקו בסרבלי חתימי,

לבר מינך, דלא קפדי עליך דבי ריש גלותא.

רש"י

ומקפל ליה. הטלית על כתפיו כדי שלא יראה מקום החותם ולא יבינו שנפל ודמי הטלית על כתפו כמשוי:

חייב חטאת. דאינו תכשיט אלא בזמן שלובשו דרך מלבוש:

כולהו רבנן לא ליפקו בסרבלי חתימי. היו עושין חותמות לטליתות שלהן כעין עבדים להראות שהן כפופין לריש גלותא לא ליפקו דאי מפסקי מרתתי ומקפלי להו:

דלא קפדי עלך. אם תלך בלא חותם:

7. נח, א

כ"י

יוצא העבד בחותם שבצוארו.
ובשל טיט דלא קפיד עליה לאתויי ואי משום דמירתת מאי חורבא נפקא מינה משום אימתא דרביה לא מייתי ליה בידיה דהא לאו הוכחה היא דעבדות אלא כשישנו על צוארו או בכסותו:

וזה וזה אין מקבלין טומאה.
דלאו לנוי עביד שיהא טמא משום תכשיט ואע"ג דבשל מתכת מוקמינן לה להא לקמן מיהו לאו לנוי דיליה הוא אלא לגנאי וכלי תשמיש נמי לא הוי: זוג. לנוי עביד:

ולא בזוג שבצוארו אבל יוצא הוא בזוג שבכסותו. לקמיה מפרש טעמא:

מקבלין טומאה. שתכשיט הוא: שבכסותה. עושים לסוסים מעילין שלא יטנפו:

לא תצא. כדאמרינן באידך פרקין (ד' נד): דמתחזי כמאן דאזיל לחינגא:

אין מקבלין טומאה. דאין תכשיט לבהמה:

לא אידי ואידי דעבד ליה רביה.
דאע"ג דכבול דמתניתין אוקימנא בדעבד איהו לנפשיה התם הוא דאיכא לאוקמיה בסתם חותמות של טיט דאי מיתבר אין מקפיד עליו להביא שבריו לבית אדונו הלכך ליכא לאוקמיה בדעבד ליה רביה דאי עבד ליה רביה לא הוה מיתסר דכל זמן שלא נפסק לא שקיל ליה מצוארו משום אימתא דרביה ואי מיפסק לא קפיד עליה בעליו משום פסידא דליכא פסידא הלכך לא מייתי ליה אבל הך לא איכא לאוקמא בשל טיט כדמסתברא לקמן מסיפא הלכך אפילו עבד ליה רביה נמי אסור דאי מיפסק קפיד עליה משום פסידא ומירתת עבד ומייתי ליה בידיה: **דבר המקפיד עליו רבו.** אם יאבד לא יצא דאי מפסיק מייתי ליה:

מסתברא. דבשל מתכת קאי מדאיצטריך למיתני אין מקבלין טומאה וטעמא משום דלאו לנוי עבידא:

הני הוא דלא מקבלין טומאה.
משום דלאו כלים ניהו הא שאר כלי מתכות מקבלין:

כלים דידהו. דמתכות: **אלא אי אמרת.** כלים דידהו כלי העשוי מטיט כזה שאינו מצרפו בכבשן מעשה ידי יוצר דניהוי קרוי כלי חרס אלא כלי אדמה מי מקבל טומאה בתמיה: **כלי גללים.** צפיעי בקר שעשה מהן כלי:

גופא:

"אמר שמואל: יוצא העבד בחותם שבצוארו, אבל לא בחותם שבכסותו".

תניא נמי הכי:

"יוצא העבד בחותם שבצוארו, אבל לא בחותם שבכסותו".

ורמינהו:

"לא יצא העבד: בחותם שבצוארו, ולא בחותם שבכסותו, זה וזה - אין מקבלין טומאה.

ולא בזוג שבצוארו, אבל יוצא הוא בזוג שבכסותו, זה וזה - מקבלין טומאה.

ולא תצא בהמה: לא בחותם שבצוארה, ולא בחותם שבכסותה, ולא בזוג שבצוארה, ולא בזוג שבכסותה, זה וזה - אין מקבלין טומאה!"

לימא:

הא - דעבד ליה רביה,
הא - דעבד איהו לנפשיה.

לא, אידי ואידי דעבד ליה רביה,
וכאן - בשל מתכת,
וכאן - בשל טיט.

וכדרב נחמן אמר רבה בר אבון:
דבר המקפיד עליו רבו - אין יוצאים בו.
דבר שאין מקפיד עליו - יוצאין בו.

הכי נמי מסתברא, מדקתני:
"זה וזה - אין מקבלין טומאה".

אי אמרת בשלמא: של מתכת - הני הוא דלא מקבלי טומאה,
הא כלים דידהו - מקבלי טומאה.
אלא אי אמרת: בשל טיט תנן - הני הוא דלא מקבלי טומאה,
הא כלים דידהו - מקבלי טומאה?!

והא תניא:

"כלי אבנים,

כלי גללים,

וכלי אדמה - אין מקבלין טומאה,

לא מדברי תורה,

ולא מדברי סופרים!"

אלא שמע מינה: של מתכת.

שמע מינה.

כ"י

דמיחא מומחא. שארגו בבגד
 ותו לא מיפסיק:
 לא גזרו. לצאת בו ודרב הונא
 לענין אריג כי האי גוונא נמי
 איתמר דאשמעינן דלא חיישינן
 תו לדלמא מיפסק:

8. נח, א

אמר מר:

"ולא בזוג שבצוארו, אבל יוצא הוא בזוג שבכסותו".

"זוג שבצוארו" - אמאי לא? דילמא מיפסיק ואתא לאיתויי.

"זוג שבכסותו" - נמי ליחוש דילמא מיפסיק ואתי לאיתויי!

הכא במאי עסקינן:

דמיחא ביה מומחא.

וכדרב הונא בריה דרב יהושע,

דאמר רב הונא בריה דרב יהושע:

כל שהוא ארוג לא גזרו.

9. נח, א-ב

רפ"י

ושל דלת טהור. דלת מחובר לבית הוא שהוא חבור לקרקע ואינו כלי לקבל טומאה וזוג העשוי לו בטיל לגביה כדאמרי' בריש פרקין דלעיל כל המחובר לו הרי הוא כמוהו:

של דלת ועשאו לבהמה טמאה. מכאן ולהבא ואע"פ דלא עבד ביה מעשה אלא שחישב עליו ותלאו ותלייה לאו מעשה היא שכל הכלים יורדים לידי תורת טומאה במחשבה שלו:

של בהמה ועשאו לדלת טמא. ואפי' מכאן להבא יקבל טומאה שאין חיבורו מעשה עד שישנהו מכמות שהיה:

שאינו עולין מטומאתו. מתורת טומאה שירדה להן ואע"פ שעדיין לא נטמאו משנמלך עליהן אין עולין מלקבל טומאה אלא בשינוי מעשה:

עינבל. בטד"ל {בטי"ל: ענבל (לשון הפעמון)} שעשוי בתוכו להשמיע קול:

אי מנא הוא. דתכשיט חשיב ליה:

עינבל משוי ליה מנא. בתמיה משום העינבל מי הוי תכשיט:

אין. עינבל משוי ליה מנא ולא משום תכשיט אלא משום כלי:

כל דבר שיבא באש. בכלי מתכות משתעי במעשה מדין:

אימא מציעתא. זוג דאדם:

מי מקבל טומאה. אפי' דאדם:

העושה זגין למכתשת. שמפסמין בה סממנין להקטיר לריח דקיי"ל בכריתות (פ"א ד' ו) שהקול יפה לבשמים:

ולעריסה. שהתינוק שוכב בתוכה שקורין בירצ"ה

{**ברי"ץ: עריסה**} ותולה בו זגין לקשקש כדי שישמע התינוק וישן:

ולמטפחות ספרים. כשנושאים אותן לבית הכנסת שהתינוקות של בית רבן קורין שם מקשקשין הזגין והתינוקות שומעין ובאין:

ולמטפחות תינוקות. שתולין בצוארן:

אמר מר:

"לא תצא בהמה:

לא בחותם שבצוארה, ולא בחותם שבכסותה, ולא בזוג שבצוארה, ולא בזוג שבכסותה, זה וזה - אין מקבלין טומאה."

וזוג דבהמה אין מקבלין טומאה?!

ורמינהו:

"זוג של בהמה - טמאה.

ושל דלת - טהורה.

של דלת ועשאו לבהמה - טמאה,

של בהמה ועשאו לדלת - אף על פי שחיברו לדלת וקבעו במסמרים - טמא,

שכל הכלים: יורדין לידי טומאתן - במחשבה,

ואין עולים מידי טומאתן - אלא בשינוי מעשה!"

לא קשיא:

הא - דאית ליה עינבל,

הא - דלית ליה עינבל.

מה נפשך,

אי מנא הוא - אף על פי דלית ליה עינבל!

אי לאו מנא הוא - עינבל משוי ליה מנא?!

אין.

כדרבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן.

דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן:

מנין למשמיע קול בכלי מתכות שהוא טמא?

שנאמר: "**כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש**"¹⁹⁰ (במדבר לא, כג).

["דבר"] - אפילו דיבור - "יבא באש".

במאי אוקימתא?

בדלית ליה עינבל.

אימא מציעתא: "ולא בזוג שבצוארו, אבל יוצא הוא בזוג שבכסותו.

וזה וזה מקבלין טומאה."

אי דלית ליה עינבל - מי מקבלי טומאה?!

ורמינהו:

"העושה זגין למכתשת, ולעריסה, ולמטפחות ספרים, ולמטפחות תינוקות:

יש להם עינבל - טמאין,

אין להם עינבל - טהורין.

ניטלו עינבליהו - עדיין טומאתן עליהם!"

הני מילי בתינוק - דלקלא עבידי ליה,

אבל גדול - תכשיט הוא ליה,

אף על גב דלית ליה עינבל.

¹⁹⁰ כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר אך במי נדה יתחטא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים

10. נח, ב - נט, א

כ"י

ניטלו עינבליהם כו'. (אם ניטלו קודם שנטמאו תורת טומאה עליהם ומקבלין טומאה כדמפרש טעמא לקמיה מעיקרא כי אין להם עינבל דקתני טהורין דעדיין לא נגמרה מלאכתן אבל משירדה להם תורת טומאה לא בטל שם כלי מעליהם בנטילת העינבל) ואם ניטל לאחר שנטמאו עדיין טומאתן עליהן דלא הוי ככלי שנשבר ובטל מתורת כלי ליטהר מטומאתו :

הדיוט. שאין צריך אומן :

הזוג והעינבל חיבור. כשהן יחד הרי הן כלי אחד נטמא זה נטמא זה הנה על זה טהור זה וכיון דקרי ליה חיבור שמע מינה דכי נתפרדו הוי כלי שניטל מקצתו ואף על גב דהדיוט יכול להחזירו כל כמה דלא אהדריה לאו שלם הוא :

וכי תימא. דהאי חיבור דקאמר הכי קאמר אפי' מפורדים קריין ליה חיבור ואתא לאשמעי' דאם נתפרדו משנטמאו לא עלו מטומאתן :

הא תניא. גבי ההיא :

מספורת של פרקים. ששני סכינים שלה מתפרדין :

ואיזמל של רהיטני. פלינה {פליינ"א: מקצועה} של אומנים תריסים שנותנים האיזמל לתוך בין שני עצים העשויין לכך ולאחר מלאכתו נוטלו ומצניעו :

חיבור לטומאה. ואם נטמא זה נטמא זה :

שלא בשעת מלאכה. הואיל ואין צריכין להיות מחוברין הווי להו כשני כלים ואין חיבור ואף על פי שמחוברין דעי"כ שלא בשעת מלאכה דומיא דשעת מלאכה קאמר ובשעת מלאכה מחוברין הן אלמא במחוברין עסקינן וגזרו לחומרא על הטומאה דליהוי חיבור ועל הזאה דלא ליהוי חיבור ומשום הכי קתני חיבור לטומאה לעולם ואין חיבור להזאה לעולם :

אלא אמר רבא. לא תימא הואיל והדיוט יכול להחזיר דודאי חד מנא הואי כדקתני בברייתא הזוג והעינבל חיבור וכי מיפרדי הוי כלי שניטל מקצתו ואינו מקבל טומאה העינבל לעצמו אבל הזוג טמא לעצמו דלא בטל ליה מתורת כלי :

הואיל וראוי להקישו ע"ג חרס. ומשמיע קול כבתחלה ולא בטל ליה ממלאכה ראשונה והוה ליה ככלי שניקב בפחות ממוציא רימון דקיי"ל דלא טיהר מטומאתו משום דראוי למלאכתו והשתא איתרצו כולהו דבהמה טהורה בלא עינבל כדקתני במתני' קמיייתא דלאו מנא הוא ובעינבל טמא כדאוקמינן בבתרייתא דעינבל משוי לה מנא ודאדם גדול אף בלא עינבל טמא דלתכשיט הוא ולא בעי עינבל והיינו דקתני בקמיייתא דמקבלין טומאה ודקטנים דלקלא עביד קבולי הוא דלא קביל בלא עינבל כדקתני אין להם עינבל טהורים בשלא היה לו עינבל מעולם לא נגמרה מלאכתן נטלו עינבלין בין לפני טומאה בין לאחר טומאה טמאים דלא נשתברו כשיעור :

אמר מר:

"ניטלו עינבליהו - עדיין טומאתן עליהו".

למאי חזו?

אמר אביי:

הואיל שההדיוט יכול להחזירו.

מתיב רבא:

"הזוג והעינבל - חיבור" (פרה יב, ח)!

וכי תימא, הכי קאמר:

אף על גב דלא מחבר - כמאן דמחבר דמי.

והתניא:

"מספורת של פרקים,

ואיזמל של רהיטני - חיבור לטומאה,

ואין חיבור להזאה".

ואמרין: מה נפשך, אי חיבור הוא - אפילו להזאה!

ואי לא חיבור הוא - אפילו לטומאה נמי לא!

ואמר רבה: דבר תורה:

בשעת מלאכה - חיבור בין לטומאה בין להזאה.

שלא בשעת מלאכה - אינו חיבור לא לטומאה ולא להזאה.

וגזרו על טומאה שלא בשעת מלאכה משום טומאה שהיא בשעת מלאכה,

ועל הזאה שהיא בשעת מלאכה משום הזאה שלא בשעת מלאכה!

אלא אמר רבא:

נטא, הואיל וראוי להקישו על גבי חרס.

איתמר נמי:

אמר רבי יוסי ברבי חנינא:

הואיל וראוי להקישו על גבי חרס.

רבי יוחנן אמר:

הואיל וראוי לגמע בו מים לתינוק.

11. נט, א

רפ"י

ה"ג לה בת"כ וכל הכלי אשר ישב עליו. רישא דקרא וכל המשכב וגוי יכול כל כלי במשמע ואפי' אין עשוי לשיבה:

תרכב. חצי סאה פי' תרי וקב:

ת"ל אשר ישב. מדלא כתיב גבי משכב אשר שכב וגבי מושב אשר ישב וכתיב ישכב ישב משמע שישכב עליו תמיד וישב עליו תמיד במיוחד לשכיבה ולשיבה וגבי משכב נמי דריש ליה התם הכי ובכל הספרים כתיב והיושב על הכלי אשר ישב עליו וקרא אחר הוא ומפרשים אותו התלמידים מדכתיב היושב על הכלי אשר ישב עליו שתי ישיבות ריבה הכתוב ללמדך דבמיוחד לשיבה קאמר ולא היא דשתי ישיבות דקאמר טובא צריכי כדמפרש התם יושב אע"פ שלא נגע אלא ישב או נתלה ולא נגע טמא דאיצטרך למיכתב גבי זב שטימא כלי בישיבתו ואע"פ שלא נגע ואיצטרך גבי טהור נמי שנטמא גם הוא ביושבו עליו אע"פ שלא נגע ועוד בת"כ לאו אההוא קרא קתני לה:

ר' אלעזר אומר במדרסות כו'. בין בתחלת טומאה לענין שאמרנו דאינו מטמא מדרס למיהוי אב הטומאה בין בסוף טומאה כגון גי' על גי' שנטמאו מדרס למיהוי אב הטומאה ונחלקו טהור מן המדרס דאמרינן בו עמוד ונעשה מלאכתנו הראשונה שהיה ראוי לשיבה והרי עתה אינו ראוי לכך הלכך טהור מן המדרס ואע"ג דאית בכל חד שלש על שלש והוי כלי לקבל טומאה מיהו מתורת אב הטומאה טיהר לו:

ואין אומרים. לענין אב הטומאה של טומאת מת עמוד ונעשה מלאכתנו כלומר אם נטמא ונשבר ועודהו ראוי למלאכה בעלמא שאין מעין מלאכה ראשונה טמא ולא אמרי' עמוד ונעשה מלאכתנו ראשונה וכיון דלא חזי להכי יהא טהור וכ"ש דבתחלת טומאה אין אומרים עמוד ונעשה מלאכתנו ראשונה דנימא אם אינו מיוחד למת לא יקבל טומאת מת דהא כלי מעשה כתיב:

אומר כו'. דאי לא עביד מעין מלאכה ראשונה טהור ועל כרחיך לא איתמר דר' יוחנן אלא לענין שנשבר ולטהרו כדפרישית דליכא לפרושא כי ההיא דמדרסות ולמימרא דכלי שאינו עשוי למת לא יטמא במת דהא כתיב (במדבר יט) והזה על האהל ועל כל הכלים:

איפוך קמייתא. דר' יוסי ברי' חנינא לר' יוחנן:

סנדל של בהמה. שלא ליזוק בפרסותיה באבנים:

למאי חזי. אי משום בהמה אין תכשיט לבהמה:

מניחו ברגליו. הוא בעצמו אלמא הואיל ולשם סנדל עשאו אי לאו דראוי לנעילה לא הוה מטמא ליה ר' יוחנן:

איכא בינייהו דמאיס. לרב לא מטמא דאין ראוי לשתות ורב סיכה לית ליה קסבר אין מוליכין שמן למלחמה לסוך וה"ה בין רב (בין) לר' יוחנן נמי איכא בינייהו דמאיס:

בין ר' חנינא וכו' איכא בינייהו דיקיר. כבד ואין ראוי בו לברוח:

["רבי יוחנן אמר:

הואיל וראוי לגמע בו מים לתינוק"].

ורבי יוחנן לא בעי מעיז מלאכה ראשונה!

והתניא:

"**וכל הכלי אשר ישב עליו**"¹⁹¹ וגו' (ויקרא טו, ד),

יכול כפה סאה וישב עליה,

כפה תרכב וישב עליה - יהא טמא?

תלמוד לומר: "אשר ישב עליו הזב" - מי שמיוחד לשיבה,

יצא זה שאומרים לו: עמוד ונעשה מלאכתנו.

רבי אלעזר אומר:

כמדריסות אומרים: "עמוד ונעשה מלאכתנו,"

ואין אומרים בטמא מת: "עמוד ונעשה מלאכתנו."

ורבי יוחנן אמר:

אף אומר בטמא מת: "עמוד ונעשה מלאכתנו!"

איפוך קמייתא.

ומאי חזית דאפכת קמייתא? איפוך בתרייתא!

הא שמעינן ליה לרבי יוחנן דבעי מעיז מלאכה ראשונה.

דתנן:

"סנדל של בהמה של מתכת - טמא" (כלים יד, ה).

למאי חזי?

אמר רב:

ראוי לשתות בו מים במלחמה.

ורבי חנינא אמר:

ראוי לסוך בו שמן במלחמה.

ורבי יוחנן אמר:

בשעה שבורח מן הקרב מניחו ברגליו ורץ על קוצין ועל הפרקנים.

מאי בין רב לרבי חנינא?

איכא בינייהו: דמאיס.

בין רבי יוחנן לרבי חנינא?

איכא בינייהו: דיקיר.

¹⁹¹ כל המשכב אשר ישב עליו הזב וטמא וכל הכלי אשר ישב עליו וטמא

רש"י

כדעבד ליה ר' עקיבא לדביתהו.
במסכת נדרים (דף ג.) :

12. נט, א-ב

"ולא בעיר של זהב".

מאי "בעיר של זהב"?

רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:
ירושלים דדהבא.

נט, ב. כדעבד ליה רבי עקיבא לדביתהו.

תנו רבנן:

"לא תצא אשה בעיר של זהב,

ואם יצתה - חייבת חטאת,

דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים:

לא תצא, ואם יצתה - פטורה.

רבי אליעזר אומר:

יוצאה אשה בעיר של זהב לכתחלה".

במאי קמיפלגי?

רבי מאיר סבר - משוי הוא.

ורבנן סברי - תכשיט הוא, דילמא שלפא ומחויא ליה ואתיא לאתויי.

ורבי אליעזר סבר - מאן דרפה למיפק בעיר של זהב? אשה חשובה, ואשה חשובה לא משלפא ומחויא.

13. נט, ב

רפ"י

כלילא. על פדחתה היא קושרתו מאזן לאזן יש שכולו טס זהב שקורין לימ"א {למ"א: טס, להב (לוח דק של מתכת)} ויש שעושין ממשי טווי עם הזהב שקורין פריז"ש {פריז"ש: נזר} **מקושט (בחוטי זהב)** : **דניסכא**. טס העשוי כולו מניסכא דהיינו זהב או כסף דבר הניתך: **דאסיר**. מגו דחשיב גזירה דילמא שלפא ומחוייא: **דארוקתא**. רצועה שמצוירת בזהב ובאבנים טובות: **אניסכא**. דאית ביה עיקר ומחוייא ליה ומר סבר ארוקתא הוא עיקר דידיה ולא חשיב ליה ולא מחוייא ליה: **כולי עלמא לא פליגי דשרי**. דארוקתא עיקר: **בפירוש אמרת לן משמיה דרב**. לפני חליך קודם ששכחת תלמודך: **כלילא שרי**. אלמא דרב אשי עיקר דמוקי פלוגתא בדניסכא אבל בארוקתא מודה רב ואיכא לאוקמי לדידיה בארוקתא: **גברא רבה אריכא ומטלע**. לוי איטלע דאחוי קידה קמיה דרבי: **נח נפשיה דרבי אפס**. במסכת כתובות בהנושא (קג:) אמרינן דכי שכב רבי אמר רבי חנינא בר חמא ישב בראש ולא קיבל עליו ר' חנינא שהיה רבי אפס גדול ממנו שתי שנים ויחיב רבי אפס ברישא ומתוך שהיה רבי חנינא חשוב לא נכנס לבית מדרשו והיה יושב בחוץ ומשום כבודו ישב לו לוי אצלו: **וקאתי להכא**. שלא היה רבי חנינא גדול הימנו לא בתורה ולא בשנים ולא ניכף ליה לוי ובא לכאן: **לוי לרבי אפס מיכף הוה כייף ליה**. שהרי זקן ממנו:

כלילא:
רב: אסר,
ושמואל: שרי.

דאניסכא:
כולי עלמא לא פליגי - דאסור.
כי פליגי - דארוקתא:
מר סבר - דאניסכא עיקר.
ומר סבר - דארוקתא עיקר.

רב אשי מתני לקולא:
דארוקתא:
דכולי עלמא - לא פליגי דשרי.
כי פליגי - דאניסכא:
מר סבר - דילמא שלפא ומחוייא ואתי לאתויי.
ומר סבר - מאן דרפה למיפק בכלילא? אשה חשוכה, ואשה חשוכה לא שלפא ומחוייא.

אמר ליה רב שמואל בר בר חנה לרב יוסף:
בפירוש אמרת לן משמיה דרב: כלילא שרי.

אמרו ליה לרב:
אתא גברא רבה אריכא לנהרדעא ומטלע,
ודרש: כלילא - שרי.

אמר: מאן גברא רבה אריכא דאיטלע? לוי.
שמע מינה: נח נפשיה דרבי אפס, ויחיב רבי חנינא ברישא,
ולא הוה ליה איניש ללוי למיתב גביה, וקאתי להכא.

ודילמא נח נפשיה דרבי חנינא,
ורבי אפס דקאי קאי,
ולא הוה ליה איניש ללוי למיתב גביה, וקאתי להכא?

אם איתא דרבי חנינא שכיב,
לוי לרבי אפס מיכף הוה כייף ליה.

ותו,
דרבי חנינא לא סגי דלא מליך.
דכי הוה קא ניחא נפשיה דרבי אמר:
"חנינא ברבי חמא - יתיב בראש".
וכתיב בהו בצדיקים: "ותגזר אמר ויקם לה" ¹⁹² וגו' (איוב כב, כח).

דרש לוי בנהרדעא:
כלילא - שרי.
נפיק עשרין וארבע כלילי מכולה נהרדעא.

דרש רבה בר אבונה במחוזא:
כלילא - שרי.
ונפקו תמני סרי כלילי מחדא מבואה.

¹⁹² ותגזר אמר ויקם לה ועל דרכיה נגה אור

14. נט"ב

רש"י

קמרא. אבנט חשוב יש שעושין אותו טס של זהב ויש שעושין אותו רצועה משבצות זהב ואבנים קבועות בו:

מידי דהוה אטלית מוזהבת. דהוי תכשיט ושריא ולמישלף ואחויי נמי לא חיישין שאין דרך להתיר אזורו בשוק ויפלו בגדיו:

אאבנט של מלכים. שעשוי כולו דניסכא וכל ישראל בני מלכים ראויים לו:

תרי המייני קאמרת. הא ודאי משאוי הוא ואסור לשון תלמידי רבינו יצחק נ"ע [ובתלמידי] רבינו הלוי מצאתי מותר והראשון נראה לי משום דגבי הצלת דליקה מנינן לרי יוסי שמנה עשר כלים והתם חד חגור הוא דמנינן בכל כתבי הקדש (לקמן דף קכ.). ואי שני חגורות שרי לכתחילה נימני התם תרי:

רסוקי. חתיכת מעיל רחבה:

אי אית ליה מפרחייתא. רצועות קצרות תלויות בה לקושרה בהם ולהדקה סביבותיו:

שרי. דמיהדק שפיר וליכא למיחש דילמא משתרי קטרי ונפיל ואתי לאיתוויי:

מפרחייתא. פינדצ"א

{פינדנ"ץ: **סרטים, כתפיות** (להדק בגד על הגוף)} בלע"ז:

אמר רב יהודה אמר רב שמואל:
קמרא שרי.

איכא דאמרי:

דארוקתא.

ואמר רב ספרא:

מידי דהוה אטלית מוזהבת.

ואיכא דאמרי:

דאניסכא.

ואמר רב ספרא:

מידי דהוה אאבנט של מלכים.

אמר ליה רבינא לרב אשי:

קמרא עילויה המיינא - מאי?

אמר ליה:

תרי המייני קאמרת.

אמר רב אשי:

האי רסוקא:

אי אית ליה מפרחייתא - שרי.

ואי לא - אסיר.

רש"י

מנקטא פארי. מושטניצי"א
 {לבונה (חתיכת בד המקשטת
 את בית החזה, שהיא קשורה
 בשרוכים ובה חוטי זהב)} והוא
 בגד שיש לו שניצנים כעין
 מכנסים ומכנסת בו רצועה
 רחבה וקושרת סביב צוארה
 והבגד תלוי על לבה והוא חשוב
 ומצוייר בזהב וי"מ כמין חצי
 עגול עשוי כמין כלבוס אוחזת
 בו מפתחי חלוקה והפגם בולע
 צוארה והוא של זהב לוי"ה:
נזמי האף. אבל נזמי האוזן
 מותרין לכתחלה דטריחא לה
 מילתא למישלף ואחויי מפני
 שאזניה מכוסות בקישורין:

15. נט, ב

"ולא בקטלא".

מאי "קטלא"?

מנקטא פארי.

"ולא ב'נזמים".

נזמי האף.

16. נט, ב - ס, א

רפ"י

ולא בטבעת שאין עליה חותם. קתני מתניתין דאם יצאת פטורה דתכשיט הוא לה ומשום דילמא משלפא ומחויא הוא דמיתסר :
הא יש עליה חותם חייבת חטאת. דלאו תכשיט הוא והוי משאוי :
נזמים. נזמי האוזן :
וטבעת בין שיש כו'. כלומר וטבעת שאמרנו בין שיש עליה כו' :
הא רבי נחמיה. דאמר עיקר טבעת אדעתא דחותם הוא חייבת חטאת דחותם לאשה לאו תכשיט הוא דאין דרך לאשה לחתום ולשלוח שלוחים שאין חותם עשוי אלא לאדם גדול וממונה והא דקתני תכשיט הוא רבנן דאמרי גופה של טבעת עיקר ואדעתא דטבעת נפקא ביה וטבעת ודאי תכשיט הוא :
טמאה. דטבעת עיקר והוה ליה פשוטי כלי מתכות :
היא של אלמוג וחומתה של מתכת טהורה. דהוה ליה פשוטי כלי עץ :
הלך אחר סמלוניו. ואם של מתכות הם טמא :
סמלוניו. העול שלהם לא היה פגום כשלנו אלא חלק ונוקבים בו שני נקבים וביניהם כעובי עורף השור ותוחבין בהן שתי יתדות והם סימלונין :
בקולב. הוא כמין עמוד רחב מלמטה ודק מלמעלה ומיטלטל והחנוני מעמידו לפני חלון חנותו ומסמרין תחובין בו ותולין בהן אבנטים ורצועות למכור :
בערסה. אישתרייד"א {אישתדיר"א : **מאזניים** (באיטלקית. נראה שהמילה אינה מרש"י) } בלע"ז והן מאזנים גדולות לשקול צמר ושערה ונחשת והן של עץ :
הלך אחר שלשלותיו. שתלוי בהן ואם של מתכת הן טמאות :
המעמיד. גוף הטבעת מעמיד החותם והעול מעמיד את סמלוניו והקולב את מסמרותיו והסולם את שליבותיו שהרי בהם קבועים והערסה הוא עץ ארוך שהקנה שקורין ייש"א {יש"א : **מוט, אסל של מאזניים** } והלשון תחוב בו והשלשלות קבועות בקנה וכולן העץ ארוך מעמידן שהוא פליי"ל { **קנה המאזניים** } ששתי כפות המאזנים תלויות בב' ראשין :
רבא אמר. ברייתא דקתני וטבעת הוי תכשיט בין שיש עליה חותם בין שאין עליה חותם לאו ארישא דאיירי בתכשיטי נשים קיימי תרוייהו אלא חד תכשיט דאיש וחד תכשיט דאשה ולצדדין קתני :
טומאה אשבת קרמית. הא דקתני וטבעת בין שיש עליה כו' לאו ארישא קאי דקרי ליה תכשיט נשים אלא הכי קאמר וטבעת שאמרו שנטמאת בין שיש עליה חותם דלאו תכשיט הוא מיהו כלי מעשה הוא בין שאין עליה חותם דהוי תכשיט וכי קתני רישא תכשיטי נשים אשאין עליה חותם :

"ולא בטבעת שאין עליה חותם".

הא: יש עליה חותם - חייבת. אלמא: לאו תכשיט הוא.

ורמיהו:

"תכשיטי נשים - טמאים.

ואלו הן "תכשיטי נשים": קטלאות,

נזמים,

וטבעות,

וטבעת - בין שיש עליה חותם,

בין שאין עליה חותם,

ונזמי האף" (כלים יא, ח)!

אמר רבי זירא:

לא קשיא:

הא - רבי נחמיה.

הא - רבנן.

דתנא:

"היא של מתכת וחומתה של אלמוג - טמאה.

היא של אלמוג וחומתה של מתכת - טהורה.

ורבי נחמיה מטמא,

שהיה רבי נחמיה אומר:

בטבעת - הלך אחר חותמה.

בעול - הלך אחר סמלוניו.

בקולב - הלך אחר מסמרותיו.

בסולם - הלך אחר שליבותיו.

בערסי - הלך אחר שלשלותיו.

וחכמים אומרים:

הכל הולך אחר המעמיד".

רבא אמר:

לצדדים קתני,

יש עליה חותם - תכשיט דאיש,

אין עליה חותם - תכשיט דאשה.

רב נחמן בר יצחק אמר:

טומאה אשבת קרמית?!

טומאה - "כלי מעשה"¹⁹³ (במדבר לא, נא) אמר רחמנא - וכלי הוא,

שבת - משום משוי אמר רחמנא:

אין עליה חותם - תכשיט,

יש עליה חותם - משוי.

¹⁹³ ויקח משה ואלעזר הכהן את הזהב מאתם כל כלי מעשה

17. ט, א

רפ"י

למאי חזיא. לתכשיט דקתני אינה חייבת חטאת :
אוגרת בה שערה. היוצא חוץ לקישוריה כורכתו סביב המחט ותוחבת המחט בשבכה מתחתיה שלא יראה שערה :
ותיהוי כבירית. דתנא מתניתין (לקמן דף סג.) בירית טהורה מלטמא ויוצאין בה והיא כמין אצעה שעושה לשוקיה מעל בתי שוקיה להדקן שלא יפלו על רגלה :
טהורה. דלאו תכשיט היא אלא תשמיש לבתי שוקיה והוי כטבעת הכלים דאמרן טהורות בפרקין דלעיל ויוצאין בה שצריך לה עם בתי שוקיה ולא הוי משאוי ויוצאין דכיון דלצניעותא היא לא שלפא ומחוי והאי מחט נמי לצניעות דשער באשה ערוה ולא מחויא ואמאי לא תצא לכתחילה :
חולקת. לכאן ולכאן באמצע ראשה שקורין גריוו"א {גריו"א: פסוקת, שביל (בשערות)} בלע"ז :
ובשבת למאי חזיא. הרי בשבת אינה חולקת שערה :
טס של זהב יש לה על ראשה. האחד והשני עוקץ הוי :
בחול חולקת שערה. בעוקץ :
ובשבת. תוחבת העוקץ בשבכה והטס שבראשה השני מונח על פדחתה :

"ולא במחט שאינה נקובה".

למאי חזיא?

אמר רב יוסף:

הואיל ואשה אוגרת בה שערה.

אמר ליה אביי:

ותהוי כבירית טהורה, ותשתרי!

אלא תרגמא רב אדא נרשאה קמיה דרב יוסף:

הואיל ואשה חולקת בה שערה.

בשבת למאי חזיא?

אמר רבא:

טס של זהב יש לה על ראשה,

בחול - חולקת בה שערה,

בשבת - מניחתה כנגד פדחתה.

18. ט, א-ב

רז"י

מתני'

סנדל המסומר. של עץ הוא ותוחבין מסמרות למעלה לחזק התחתון עם העליון (העץ עם העור שלמעלה הימנו ויש לו שתי פיות ותוחב רגלו בו) ובגמרא מפרש מאי טעמא גזרו ביה:

ולא ביחיד. ולא בסנדל יחיד:

בזמן שאין ברגלו מכה. בש"ס ירושלמי מפרש דלא ליחשדיה דטעין ליה לחבריה תותי כנפיה ולשון רבותי דילמא מחיכי עליה ושקיל דשליף ליה וממטי ליה בידי בשכחת שבת ומיהו בזמן שיש ברגלו מכה שרי ובגמרא בעי בהי מינייהו יהיב ליה:

ולא בתפילין. כדמפרש טעמא בגמרא (לקמן דף סא.):

ולא בקמיע. שכותבין וטוענין לרפואה: **שאינו מן המומחה.** אבל בקמיע מומחה שרי דתכשיט הוא לחולה כאחד ממלבושיו:

שריון קסדא ומגפיים. מפרש בגמרא: **אינו חייב חטאת.** דכולהו מין מלבושין נינהו בחול למלחמה:

גמ'

שלפי הגזירה היו. בני אדם הנשמטים מן הגזירה היו:

הנכנס יכנס. הרוצה ליכנס יכנס שהנכנס יראה תחלה שאין אדם רואה:

והיוצא אל יצא. שמא יש אויבים מבחוץ והוא לא ידע ויראוהו ויבינו שאנו כאן:

נהפך סנדלו. שיש לו שתי פיות ויכול לנועלו מבי צדדין אבל ניכר מי הוא לפנים ומי הוא לאחור וכשנועלו זה הפוך נראה הנכנס כאילו הוא יוצא וניכר מקומו בקרקע:

והרגו זה את זה. בדחיקתן שהיו סנדליהן מסומרין כעין אותם שעושין לרגלי הסוסים ראשיהן עבים:

אל יצא. האיש בשבת כדמפרש לקמיה דבשבת היה מעשה ומעין המאורע אסרו:

אלמה תנן. במסכת ביצה:

משלחין כלים ביו"ט בין תפורין בין שאינן תפורין אבל לא סנדל המסומר. אלמא לאו בר מנעלי' ביו"ט הוא דהא קתני התם כל שנאותין בו ביו"ט משלחין אותו:

איכא כינופיא. שאין עושין מלאכה ונקבצין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות כי היא מעשה דהוה כינופיא:

דאיסורא. בעשיית מלאכה:

ואפילו לרבי חנינא בן עקיבא. בפרק חומר בקדש גבי נושא מי חטאת ואפר חטאת בירדן ובספינה שנמצא כזית מן המת תחוב בקרקעית של ספינה ונטמאו וקאמרי רבנן דגזרו שלא יעביר אדם מי חטאת בספינה ולא על הגשר ולא ישיטם על פני המים אחד ירדן ואחד שאר נהרות ופליג ר' חנינא ואמר לא אסרו אלא בירדן ובספינה ולא גשר ושאר נהרות דגזירה שגזרו מחמת מאורע אין להם לגזור אלא מעין המאורע:

דשאני משאר נהרות. ברוחב או בעומק:

משנה

לא יצא האישי: בסנדל המסומר.

ולא ביחיד, בזמן שאין ברגלו מכה.

ולא בתפילין,

ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה.

ולא בשריון,

ולא בקסדא,

ולא במגפיים.

ואם יצא - אינו חייב חטאת.

גמרא

"סנדל המסומר" - מאי טעמא?

אמר שמואל:

שלפי הגזירה היו, והיו נחבאין במערה, ואמרו: הנכנס יכנס, והיוצא אל יצא. נהפך סנדלו של אחד מהן, כסבורין הם: אחד מהן יצא, וראהו אויבים ועכשיו באין עליהן. דחקו זה בזה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהם אויבים.

רבי אילעאי בן אלעזר אומר:

במערה היו יושבין ושמעו קול מעל גבי המערה,

כסבורין היו שבאו עליהם אויבים,

דחקו זה בזה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהן אויבים.

רמי בר יחזקאל אומר:

בבית הכנסת היו יושבין ושמעו קול מאחורי בית הכנסת,

כסבורין היו שבאו עליהם אויבים.

דחקו זה בזה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהן אויבים.

באותה שעה אמרו:

אל יצא אדם בסנדל המסומר.

אי הכי בחול נמי ליתסר!

מעשה פי הוה בשבת הוה.

ביום טוב לישתרי!

אלמה תנן:

"משלחין כלים ביום טוב - בין תפורין בין שאינן תפורין,

אבל לא סנדל המסומר,

ולא מנעל שאינו תפור" (ביצה יד:)

בשבת - מאי טעמא? דאיכא כינופיא,

ביום טוב - נמי איכא כינופיא.

תענית ציבור - איכא כינופיא, ליתסר!

מעשה פי הוה בכינופיא דאיסורא,

הכא - כינופיא דהתירא הוה.

ואפילו לרבי חנינא בן עקיבא, דאמר: לא אסרו אלא בירדן ובספינה, וכמעשה שהיה, הני מילי ירדן דשאני משאר נהרות,

אבל יום טוב ושבת - כי הדדי גינהו,

דתנן:

"אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד" (מגילה ז:).

19. ס, ב

רס"י

אלא לחזק. שמסמרותיו נעשו לחזק העקב שקורין שול"א {סוליה} עם הפנתא שקורין אינפיל"א {אינפיל"א: פנת (העור העליון של הנעל)} אבל לנוי מותר דלא גזרו אלא מעין המאורע והנהו לחזק היו כסתם מסמרים דסנדל:

שתיים מכאן. לצד חיזון אחד בראשו לצד האצבעות ואחד לצד עקיבו ושתיים מכאן לצד פנימי לעבר בין הרגלים:

תרסיותיו. רצועותיו:

סנדל הנוטה. שתחתון שלו אינו שוה שעב מצד זה ודק מצד זה וכשדורס נוטה לצד הדק וצריך להגביהו שיהא שוה לצד שכנגדו:

איפה. שם חכם ובנו של ר' רחבה דפומבדיתא הוה:

אמר רב יהודה אמר שמואל: לא שנו אלא לחזק, אבל לנוי - מותר.

וכמה "לנוי"?

רבי יוחנן אמר: חמש בזה וחמש בזה.

ורבי חנינא אמר: שבע בזה ושבע בזה.

אמר ליה רבי יוחנן לרב שמן בר אבא: אסברא לך:

לדידי - שתיים מכאן, ושתיים מכאן, ואחת בתרסיותיו. לרבי חנינא - שלוש מכאן, ושלוש מכאן, ואחת בתרסיותיו.

מיתיבי:

"סנדל הנוטה - עושה לו שבע,

דברי רבי נתן.

ורבי מתיר בשלוש עשרה."

בשלמא לרבי חנינא, הוא דאמר כרבי נתן.

אלא רבי יוחנן, דאמר כמאן!?

הוא דאמר כרבי נהוראי,

דתניא:

"דבי נהוראי אומר:

חמש - מותר,

ושבע - אסור."

אמר ליה איפה לרבה בר בר חנה:

אתון תלמידי רבי יוחנן - עבידו כרבי יוחנן,

אנן - נעביד כרבי חנינא.

בעא מיניה רב הונא מרב אשי¹⁹⁴:

חמש - מהו?

אמר ליה:

אפילו שבע - מותר.

תשע - מאי?

אמר ליה:

אפילו שמונה - אסור.

¹⁹⁴ יש שגרסו רבי אסי ויש שגרסו רבי אמי.

20. ט, ב

רפ"י

תפרו מבפנים. שנתן מנעל של עור לפניו מן הסנדל תפרו פורדרי"ץ {פורדרי"ץ: ממולא, מכוסה מבפנים (בשכבה של חומר אחר)} בלע"ז:
מותר. שמעתי מרבי יוחנן וטעמא לא ידענא:
מותר. לקבוע בו מסמרים מבחוץ:
עשאו. למסמר כמין כלבוס בלע"ז טינפילוי"ן {קרבס דו-חודי} שני ראשין חדין וכפופין ונועץ שני ראשים בעץ כדאמרי' בסוטה (יט:). כלבוס של ברזל מטילין לה לתוך פיה:
מותר. הואיל ונשתנה משאר מסמרים דלא גזרו אלא מעין המאורע:

בעא מיניה ההוא רצענא מרבי אמי:
 תפרו מבפנים - מהו?

אמר ליה:

מותר,

ולא ידענא מאי טעמא.

אמר רב אשי:

ולא ידע מר מאי טעמא?!

כיון דתפרו מבפנים הוי ליה מנעל,

בסנדל - גזרו ביה רבנן,

במנעל - לא גזרו ביה רבנן.

בעא מיניה רבי אבא בר זבדא מרבי אבא בר אבינא:
 עשאו כמין כלבוס - מהו?

אמר ליה:

מותר.

איתמר נמי:

אמר רבי יוסי ברבי חנינא:

עשאו כמין כלבוס - מותר.

21. ס, ב

רס"י

חיפהו. מלמטה :
אבל מטלטלין אותו. דתורת כלי עליו :
אוסר. דילמא אתי לנועלו :
נשרו רוב מסמרותיו כו'. לקמן מפרש לה :
מותר. הואיל ונשתנה מכמו שהיה דמעין המאורע גזרו :
עשאו. לראש מסמר רחב כמין טס או שעשאו חד כמין יתד :
אע"ג דאישתאר טובא. ובלבד שיהיו מעוט :
שנגממו. מלמעלה ורשומו ניכר בתוך העץ אפילו טובא דהא מינכר שאינו כברייתו :
שנעקרו. לגמרי שאין ניכר שהיה בו יותר ד' או ה' [אין] טפי לא לוי"ה ולשון חבירו איפכא :
נוטה שאני. שכולן צריכין לו להשוותו ואין אחד מהן לחזק :

אמר רב ששת:

חיפהו כולו במסמרות כדי שלא תהא קרקע אוכלתו - מותר.

תניא כוותיה דרב ששת:

"לא יצא האיש בסנדל המסומר,

ולא יטייל מבית לבית,

אפילו ממטה למטה.

אבל מטלטלין אותו לכסות בו את הכלי,

ולסמוך בו פרעי המטה.

ורבי אלעזר ברבי שמעון - אוסר.

נשרו רוב מסמרותיו ונשתתיר בו ארבע או חמש - מותר.

ורבי - מתיר עד שבע.

חיפהו בעור מלמטה וקבע לו מסמרות מלמעלה - מותר.

עשאו: כמין כלבוס,

או כמין טס,

או כמין יתד,

או שחיפהו כולו במסמרות כדי שלא תהא קרקע אוכלתו - מותר."

הא גופה קשיא,

אמרת: "נשרו רוב מסמרותיו" - אף על גב דנשתתירו ביה טובא,

והדר תני: "ארבע או חמש" - אין, טפי - לא!

אמר רב ששת:

לא קשיא:

כאן - שנגממו.

כאן - שנעקרו.

"ארבע או חמש - מותר."

השתא חמש שרי, ארבע מיבעיא!?

אמר רב חסדא:

ארבע - מסנדל קטן,

וחמש - מסנדל גדול.

"ורבי מתיר עד שבע."

והתניא:

"רבי מתיר עד שלש עשרה!"

נוטה שאני.

השתא דאתית להכי,

לרבי יוחנן נמי לא קשיא: נוטה שאני.

22. ט"ב

[לא יצא האיש בסנדל המסומר ולא יטייל מבית לבית, אפילו ממטה למטה. אבל מטלטלין אותו לכסות בו את הבלי ולסמוך בו פרעי המטה. ורבי אלעזר ברבי שמעון - אוסר.]

אמר רב מתנה ואמרי לה אמר רב אחדבוי בר מתנה אמר רב מתנה: אין הלכה ברבי אלעזר ברבי שמעון.

פשיטא!

יחיד ורבים - הלכה ברבים!

מהו דתימא: מסתברא טעמא דרבי אלעזר ברבי שמעון בהא, קא משמע לן.

אמר רבי חייא:

אי לאו דקרו לי: 'בבלאי שרי איסורי', שרינא ביה טובא.

וכמה?

בפומבדיתא אמרין:

עשרין וארבע.

בסורא אמרין:

עשרין ותרתין.

אמר רב נחמן בר יצחק:

וסימניך: עד דאתא מפומבדיתא לסורא חסר תרתין.

כ"י

השתא דאתית להכי. לחלק בין נוטה לשאין נוטה:

לרבי יוחנן נמי. דקפרכת לעיל מינה ואמרי דאמר כמאן איכא נמי לתרוצי לעולם כרבי נתן ונוטה שאני דהתם מתיר עד שבע אבל אין נוטה ה' ותו לא:

מסתברא טעמא. דאסור לטלטל שמא ינעלנו:

בבלאי שרי איסורי. דר' חייא מבבל הוה כדאמרינן בסוכה עלו ר' חייא ובניו ויסדוה:

עד דאתא רבי חייא. כשעלה מבבל לארץ ישראל ובא דרך סוריא מפומבדיתא:

חסר תרתין. נפלו שתים ממסמרותיו בדרך:

לסורא חסר. (תרתין) דומה אצל דומה:

23. ס, ב - סא, א

רפ"י

הא יש ברגלו מכה. איכא למידק דנפיק ביחיד והשתא בעי תלמודא בהי מרגליו נפיק: **סנדל לשם צער עביד.** שלא ינגף ביתדות הדרכים ויצטער הילכך כשרואין אותו צולע ויודעין שיש ברגליו מכה אין חושדין אותו שטוען את השני בידו אלא מכירין בו לפי מעשיו שפרסותיו קשות ואינו מצטער ביתדות הדרכים ולא נועלו אלא משום מכה ודיו בזה לבדו וללשון רבותי אי נמי מחכו עלה דלא חזו למכה לא שליף לה דמצטער ביתדות הדרכים מחמת המכה: **לשום תענוג עביד.** אדם איסטניס ורך ומכירין מתוך מעשיו שנעל נעלו אחת שהוא איסטניס וזו מכתה מוכחת עלה ומבינין שהמכה מונעתו מלנעול ולא חשדי ליה ולענין אחוכי נמי לא מחייכי עליה: **עשיתו מכה.** ורבי יוחנן סבירא ליה דהנועל סנדלים נועל של שמאל תחילה ואח"כ של ימין וקס"ד דהכי קאמר ליה אי"כ שאנעול זה שוב לא אנעול של שמאל אחריו והנני יוצא ביחיד ועשית את זו של ימין כאילו היתה בה מכה אלמא קסבר באותה שיש בה מכה נועל: **ודילמא כר' חייא סבירא ליה.** דאמר באותה שאין בה מכה נועל והכי קאמר ליה אי"כ הריני יוצא ביחיד בזו של ימין ועשית את רגלי של שמאל כאילו יש בה מכה דאצא ביחיד באותה שאין בה מכה: **ואזדא ר' יוחנן.** דאמר עשית מכה דשמעינן מינה דאי הוה נעיל דימין ברישא תו לא הוה נעיל דשמאל בתריה לטעמיה דאמר דשמאל חשיבא: **תפילין בשמאל.** כדילפינן במנחות (דף לו.) מעל ידכה מלא יד כהה דהיינו שמאל שהיא כהה לענין תשמיש: **הוה הדר ביה.** ולא עבדינן כר' יוחנן: **אין הלכה.** וכרבי יוחנן בעינן למעבד: **יוצא ידי שניהם.** עביד כתרוייהו:

"ולא ביחיד, בזמן שאין ברגלו מכה."

סא, א הא יש ברגלו מכה - נפיק.

בהי מינייהו נפיק?

אמר רב הונא:

באותה שיש בה מכה.

אלמא קסבר: סנדל לשום צער עביד.

וחייא בר רב אמר:

באותה שאין בה מכה.

אלמא קסבר:

לשום תענוג עביד,

וזו שיש בה מכה - מכתה מוכחת עליה.

ואף רבי יוחנן סבר לה להא דרב הונא.

דאמר ליה רבי יוחנן לרב שמן בר אבא:

הב לי מסנאי.

יהב ליה דימין.

אמר ליה: עשיתו מכה.

ודילמא כחייא בר רב סבירא ליה,

והכי קאמר: עשית של שמאל מכה.

ואזדא רבי יוחנן לטעמיה,

דאמר רבי יוחנן:

כתפילין כד מנעלין.

מה תפילין - בשמאל,

אף מנעלין - בשמאל.

מיתיבי:

"כשהוא נועל - נועל של ימין, ואחר כך נועל של שמאל!"

אמר רב יוסף:

השתא דתניא הכי,

ואמר רבי יוחנן הכי,

דעבד הכי - עבד,

ודעבד הכי - עבד.

אמר ליה אביי:

דילמא רבי יוחנן הא מתניתא לא הוה שמיע ליה,

ואי הוה שמיע ליה - הוה הדר ביה.

ואי נמי, שמיע ליה,

וקסבר: אין הלכה כאותה משנה.

אמר רב נחמן בר יצחק:

ירא שמים יוצא ידי שתיהן.

רס"י

וסיים דשמאליה וקטר. נמצא
נעילת ימין קודמת לשמאל כי
מתניתא וקשירת שמאל לשל
ימין כרי יוחנן:
חולץ של שמאל. דזהו כבודו של
ימין בכולהו גרסינן של ימין
ברישא חוץ מחולץ:

ומנו?

מר בריה דרבנא.

היכי עבד?

סיים דימיניה ולא קטר, וסיים דשמאליה וקטר, והדר קטר דימיניה.

אמר רב אשי:

חזינא לרב כהנא דלא קפיד.

תנו רבנן:

"בשהוא נועל - נועל של ימין,

ואחר כך נועל של שמאל.

בשהוא חולץ - חולץ של שמאל,

ואחר כך חולץ של ימין.

בשהוא רוחק - רוחק של ימין,

ואחר כך רוחק של שמאל.

בשהוא סך - סך של ימין,

ואחר כך של שמאל.

והרוצה לסוד כל גופו - סך ראשו תחילה,

מפני שהוא מלך על כל איבריו".

24. סא, א

רש"י

לא תימא כו'. בפרק בתרא
 דעירובין (ד' צה:) מייתין
 פלוגתיהו בגמרא:
דילמא. שקיל להו מרישא אם
 בא לפנות וממטי להו ד' אמות:

"ולא בתפילין"

אמר רב ספרא:

לא תימא: אליבא דמאן דאמר: שבת לאו זמן תפילין הוא,
 אלא, אפילו למאן דאמר: שבת זמן תפילין הוא - לא יצא,
 דילמא אתי לאיתויי ברשות הרבים.

ואיכא דמתני לה אסיפא:

"ואם יצא - אינו חייב חטאת".

אמר רב ספרא:

לא תימא: אליבא דמאן דאמר: שבת זמן תפילין הוא,
 אלא, אפילו למאן דאמר: שבת לאו זמן תפילין הוא - אינו חייב חטאת.
 מאי טעמא?
 דרך מלבוש עבידא.

25. סא, א-ב

רפ"י

דמומחה גברא ומומחה קמייע. שעשה אדם זה קמייע זו לגי אנשים דנעשה אדם זה מומחה שריפא גי אנשים והקמייע מומחה שריפא כתב זה גי אנשים איני שכתב אדם זה גי מיני קמייעים של גי מיני חלאים לגי אנשים היינו איתמחי גברא בכל קמייעים שיעשה לעולם ומומחה קמייעה שנעשית [קמייע זו] לגי אנשים מחולי זה בין שכתבה רופא זה בין שכתבה רופא אחר נעשה הקמייע מומחה:

אלא כיון דאיתמחי גברא. בגי מיני קמייעות לגי בני אדם אעייג דלא איתמחי קמייע שלא ריפא קמייע זה אדם מעולם:

מן המומחה. משמע מאדם מומחה:

ולא קתני בזמן שאינו מומחה. דליהו משמע דקפיד אמומחה קמייע עצמו קמייע אינו אלא לשון קשר ודעיקרין של שרשי סממנין נמי קרויין קמייע:

ולא שנכפה. כלומר לא תימא דלא יצא אלא מי שבא עליו החולי כבר פעם אחת:

נכפה. היינו חולי שאדם נופל מחמתו לארץ ומכהו בראשו במוחו ומפילו:

אלא שלא יכפה. שבא ממשפחת נכפין ודואג שלא יכפה:

בשיר. אצעדה:

מפני מראית העין. דלא מיחזי כמאן דבעי ליה לרפואה אלא לתכשיט ולא תכשיט הוא אלא מחמת דאגת חולי:

והתניא כל שריפא גי בני אדם. ולעיל קתני כל שריפא ושנה ושילש ואפילו אדם אחד:

הא לאמחויי גברא כו'. הא דקתני גי בני אדם משום דסתם גי בני אדם שלשה מיני חלאים ואיירי בגי מיני קמייעין שאינן דומין זה לזה ולאמחויי גברא שנעשה מומחה בכל קמייעים שיעשה לעולם כדאמרין בב"ק (דף לז.) נגח שור וחמור וגמל נעשה מועד לכל אבל הקמייע אינו מומחה אם יכתוב רופא אחר אחד מהן:

והא. דקתני כל שריפא ושנה ושילש מיירי בחולי אחד וכתבו זה הלחש וריפא גי פעמים או לאדם אחד או לשלשה ולאיתמחויי קמייעא מיירי דנעשה הקמייע לבדו מומחה על יד אדם זה או אם כתבום שלשה רופאים נעשה קמייע של לחש זה מומחה מיד כל אדם:

תלתא קמייעי. גי מיני לחש:

תלתא תלתא זימני. כל לחש ריפא שלשה פעמים ואפילו אדם אחד:

אתמחי גברא. בכל קמייעות לעולם שהרי הומחה בשלשה מיני קמייעים:

ואתמחי קמייע. שלשה קמייעין הללו נעשים מומחים מיד כל אדם שהרי ריפא כל אחד גי'פ ואין לומר מזל הרופא גורם דאין הדבר תלוי במזל הרופא אלא בחכמתו ואין לומר נמי החולה גרם שמתרפא על ידי קמייעין שהרי בשלשה אנשים הוחזק:

קמייעא לא אתמחי. לבא מיד רופא אחר:

חד קמייע לתלתא גברי. לחולי אחד:

קמייעא איתמחי. מיד כל אדם:

גברא לא איתמחי. לקמייע אחר שאינו של לחש ושל חולי זה:

תלתא קמייעי. של שלשה מיני חולי:

קמייעא ודאי לא איתמחי. מיד אדם אחר שהרי לא ריפא אלא פעם אחת:

מזליה דהאי גברא. מלאכו של חולי זה דמקבל קמייעא ואיית ממתני דלעיל שמעינן לה דקתני כל שריפא ושנה ושילש דמשמע לאדם אחד ואוקימנא דאיתמחי קמייעא ולא אמרינן מזליה הוא לא דמי התם חד קמייעא הוא וליכא למיתלייה במזל דגברא אלא בקמייע הני ודאי בגברא תלוי או ברופא או במתרפא הלכך מיבעיא לן במאי ניתליה:

"ולא בקמייע, בזמן שאינו מן המומחה."

אמר רב פפא:

לא תימא: עד דמומחה גברא ומומחה קמייע, אלא כיון דמומחה גברא, אף על גב דלא מומחה קמייע.

דיקא נמי, דקתני:

"ולא בקמייע, בזמן שאינו מן המומחה,"

ולא קתני: "בזמן שאינו מומחה".

שמע מינה.

תנו רבנן:

"איזהו "קמייע מומחה"?

כל שריפא, ושנה, ושילש.

אחד קמייע של כתב,

ואחד קמייע של עיקרין.

אחד חולה שיש בו סכנה,

ואחד חולה שאין בו סכנה.

לא שנכפה,

אלא שלא יכפה.

וקושר ומתיר - אפילו ברשות הרבים.

ובלבד שלא יקשרנו ^אבשיר ובטבעת ויצא בו ברשות הרבים,

משום מראית העין."

סא,ב

והתניא:

"איזהו "קמייע מומחה"?

כל שריפא שלושה בני אדם באחד!"

לא קשיא:

הא - למחויי גברא.

הא - למחויי קמייעא.

אמר רב פפא:

פשיטא לי:

תלת קמייע לתלת גברי,

תלתא תלתא זמני - איתמחי גברא,

ואתמחי קמייעא.

תלתא קמייע לתלתא גברי, חד חד זימנא - גברא איתמחי,

קמייעא לא איתמחי.

חד קמייע לתלתא גברי - קמייעא איתמחי, גברא לא איתמחי.

בעי רב פפא:

תלתא קמייע לחד גברא - מאי?

קמייעא - ודאי לא איתמחי,

גברא - איתמחי, או לא איתמחי?

מי אקרינן: הא אסי ליה,

או דילמא:

מזלא דהאי גברא הוא דקא מקבל כתבא?

תיקו.

26. סא, ב

רס"י

לאצולינהו. בשבת לחצר המעורבת כשאר כתבי הקדש: הברכות. שתקנו חכמים כגון תשעה של ר"ה שיש בהן מלכיות וזכרונות ושופרות: מענינות. מפרשיות הרבה שכותבין בהן את מקראות של רפואה: היה כתוב. שם: יגוד. יקוץ מקום השם ויגזנו: סתם בית הכסא שלהן בשדות: שיש בו סכנה. אי שקיל ליה מיניה דשרי למיעל בהן לבית הכסא משום פיקוח נפש: אף על גב דנקיט ליה בידיה. תכשיטו הוא הלכך אי נמי מייתי ליה די אמות בידים לא מחייב: שלא יאחזנו. דלא הוי תכשיט שלו אלא דרך מלבוש:

איבעיא להו:

קמיעין - יש בהן משום קדושה,

או דילמא:

אין בהן משום קדושה?

למאי הילכתא?

אילמא: לאצולינהו מפני הדליקה,

תא שמע:

"הברכות,

והקמיעין - אף על פי שיש בהן אותיות,

ומענינות הרבה שבתורה - אין מצילין אותן מפני הדליקה,

ונשרפים במקומן!"

אלא, לענין גניזה.

תא שמע:

"היה כתוב, על ידות הכלים,

ועל כרעי המטה - יגוד ויגזנו!"

אלא, ליכנס בהן בבית הכסא - מאי?

יש בהן קדושה, ואסיר,

או דילמא:

אין בהן קדושה, ושרי?

תא שמע:

"ולא בקמיע, בזמן שאינו מן המומחה",

הא מן המומחה - נפיק,

ואי אמרת קמיעין יש בהן משום קדושה,

זמנין דמיצטרך לבית הכסא, ואתי לאיתויינהו ארבע אמות ברשות הרבים!

הכא במאי עסקינן:

בקמיע של עיקרין.

והתניא:

"אחד קמיע של כתב,

ואחד קמיע של עיקרין!"

אלא, הכא במאי עסקינן:

בחולה שיש בו סכנה.

והתניא:

"אחד חולה שיש בו סכנה,

ואחד חולה שאין בו סכנה!"

אלא, כיון דמסי, אף על גב דנקיט ליה בידיה נמי - שפיר דמי.

סב, ו

"דבי אושעיא אומר:

ובלבד שלא יאחזנו בידו ויעבידנו ארבע אמות ברשות הרבים!"

כ"י

במכוסה עור. דליכא גנותא אי מעייל לבית הכסא ולא בעי למישקליה:
חולץ תפילין. ואע"ג דמכוסה עור שהארבע אגרות שהפרשיות כתובות בהן תחובות בדפוסין של עור:
התם משום שי"ן. שעשויה מעור החיצון עצמו קומט בו גי קמטין כעין שי"ן משדי והדליית והיו"ד עשויין בקשר שקושר הרצועה אחת לצפון ואחת למזרח כמין ד' ורצועה קטנה מאד תלויה בה ואין בה אלא כפיפה כמין יו"ד וכופאה בעוד העור לת והיא כפופה לעולם:

אֵלָא, הָכָא בְּמַאי עֲסָקִינָן:
 בְּמַחֲוּפָה עוֹר.

וְהָרִי תְּפִילִין דְּמַחֲוּפָה עוֹר,
 וְתִנְיָא:

"הַנִּכְנָס לְבֵית הַכֶּסֶא - חוֹלֵץ תְּפִילִין בְּרַחוּק אַרְבַּע אַמּוֹת, וְנִכְנָס!"

הַתָּם - מִשּׁוּם שִׁי"ן.
 דְּאָמַר אַבְיִי: שִׁי"ן שֶׁל תְּפִילִין - הֵלֶכָה לְמֹשֶׁה מְסִינִי.

וְאָמַר אַבְיִי:
 דל"ת שֶׁל תְּפִילִין - הֵלֶכָה לְמֹשֶׁה מְסִינִי.

וְאָמַר אַבְיִי:
 יו"ד שֶׁל תְּפִילִין - הֵלֶכָה לְמֹשֶׁה מְסִינִי.

27. סב, א

רש"י

זרדא. ברוני"א {שריון (מין)
כותונת מכוסה בחתיכות
מתכת):
סנארתא. כובע עור תחת כובע
המתכת:
פזמקי. אנפליאות של ברזל
במלחמה:

"ולא בשריון ולא בקסדא ולא במגפיים".

"שריון" - זרדא.

"קסדא" - אמר רב: סנארתא.

"מגפיים" - אמר רב: פזמקי.

28. סב, א

רפ"י

משנה

לא תצא אשה: במחט הנקובה,
ולא בטבעת שיש עליה חותם,
ולא בכוליאור,
ולא בכובלת,
ולא בצלוחית של פלייטון.
ואם יצתה - חייבת חטאת,
דברי רבי מאיר.
וחכמים פותרין בכובלת,
ובצלוחית של פלייטון.

גמרא

אמר עולא:
וחילופיהן באיש.

אלמא קסבר עולא:
כל מידי דחזי לאיש - לא חזי לאשה,
ומידי דחזי לאשה - לא חזי לאיש.

מתיב רב יוסף:

"הרועים - יוצאין בשקין.
ולא הרועים בלבד אמרו, אלא כל אדם.
אלא שדרךן של הרועים לצאת בשקין!"

אלא, אמר רב יוסף:
קסבר עולא: נשים - עם בפני עצמן הן.

איתיביה אבוי:

"המוצא תפילין - מבניסן זוג זוג,
אחד האיש ואחד האשה".
ואי אמרת: "נשים - עם בפני עצמן הן",
והא מצות עשה שהזמן גרמא הוא,
וכל מצות עשה שהזמן גרמא - נשים פטורות.

התם קסבר רבי מאיר: לילה זמן תפילין הוא, ושבת זמן תפילין הוא.
הוה ליה מצות עשה שלא הזמן גרמא,
וכל מצות עשה שלא הזמן גרמא - נשים חייבות.

מתני'

בכוליאור. מפרש בגמרא וכן
כובלת:
פלייטון. בלשמי"א {בלשמ"א:
משחה לרפואה (מלה במלה:
שמן אפרסמון)} משחא
דאפרסמא:
חייבת חטאת. קסבר לאו
תכשיט נינהו:

גמ'

אמר עולא וחילופיהן באיש.
אטבעת קאי דטבעת שיש עליו
חותם אם יצא פטור ואם אין
עליו חותם ויצא חייב חטאת:
בשקין. שמתכסין בהן מפני
הגשמים שקין מלבוש שק:
אלא כל אדם. אלמא אע"ג דלא
רגילי ביה מגו דלגבי האי
תכשיט לגבי האי נמי תכשיט
הוא:

המוצא תפילין. בשבת בשוק או
בדרך:

מבניסן. לעיר דרך מלבוש:
זוג זוג. כדרך שהוא לובש בחול
אחד בראש ואחד בזרוע וחולצן
וחוזר ומניח זוג אחר ומכניסן
וכן כולן:

ואחד האשה. ואע"ג דלאו
תכשיט דאשה נינהו מגו דהוו
תכשיט לאיש שרי אף לאשה:

לילה זמן תפילין הוא וכן שבת.
הלכך לעולם זמנם הוא ואין
להם זמן קבוע שתהא מצותן
מצות עשה שהזמן גרמא
להפטר נשים מהן הלכך נקט
לילה ושבת משום דפלוגתא
בתרומיהו ואי הוי סבירא ליה
לרבי מאיר בחד מינייהו דלאו
זמן תפילין הוא נמצא זמן קבוע
לתפילין והווי להו נשים
פטורות:

נשים חייבות. הלכך תכשיטין
הן לה:

29. סב, א

רס"י

והא הוצאה כלאחר יד הוא. אמתניי קאי והוצאת טבעת שמוציאתה דרך מלבוש באצבע וזה שאינו תכשיט לה אמאי חייבת חטאת הרי לא הוציאה כדרך כל המוציאין שכל המוציא דבר שאינו תכשיט לו מוציאין אותו בידיים ולא דרך מלבוש:

גזברית. ששולחת חותמות תמיד לממונין תחתיה לאמר תנו כך וכך מעות לפלוני והרי חותמה בידה הלכך רגילה היא להניחה באצבעה ומיהו תכשיט לא הוי לדידה דאין דרך נשים בכך ומיהו דרך הוצאתה של זו בכך:

איש מאי איכא למימר. דקאמר עולא וחילופיהם באיש דמחייב אטבעת שאין עליה חותם והא הוצאה כלאחר יד הוא שאין דרכו להוציא בזו דרך מלבוש: אישקריינייה

לקופסא. { **אישקרייניי:** קופסה (בעיקר לתכשיטים) } בלע"ז כדי להצניעה שם וי"מ שהקופסא חתומה בו וכשפותחה חוזרה וחותמת בה ולא נהירא דאם כן מנחתה באצבעה עד שמחזירתה לבעלה מיבעי ליה:

אצל אומן לתקנה ומניחה באצבעו. אלמא דרך הוצאה היא:

[**"לא תצא אשה ... ולא בטבעת שיש עליה חותם ... ואם יצתה - חייבת חטאת"**].

והא הוצאה כלאחר יד היא!

אמר רבי ירמיה:
באשה גזברית עסקינן.

אמר רבא בר בר חנה אמר רבי יוחנן¹⁹⁵:
תרצת אשה, איש - מאי איכא למימר?

אלא אמר רבא:
פעמים שאדם נותן לאשתו טבעת שיש עליה חותם להוליכה לקופסא, ומניחתה בידה, עד שמגעת לקופסא.
ופעמים שהאשה נותנת לבעלה טבעת שאין עליה חותם להוליכה אצל אומן לתקן, ומניחה בידו, עד שמגיע אצל אומן.

¹⁹⁵ ויש שגרסו רק אמר רבא

30. סב, א-ב

רס"י

מכבנתא. נושקא"יה {נושק"א:
סיכה, מכבנה (ראה לעיל נד.) {
 ע"ש שמכבנת וקושרת מפתחי
 החלוק:
חומרנא דפילון. קשר שקשור
 בו סס ששמו פילון וריחו ערב
 ובלע"ז בלסמ"ו {בלשמ"ו:
**שמן אפרסמון (זוהי הצורה
 האיטלקית של המילה לעיל.
 לפי בלונדהיים (ב' ע' 124), גם
 היא מרש"י) ואשה שריחה רע
 טוענתו עליה:**
ורבנן סברי תכשיט הוא. הלכך
 אם יצאת פטורה ומיהו
 לכתחלה לא תצא דילמא שלפא
 ומחויא:
למרמיה. להניח בצוארה כמו
 שקיל ורמי:
**ה"ג ואשה שריחה רע לא
 שלפא ומחויא.** שגנות הוא לה:
והתניא ר' אליעזר פוטר. והכא
 שרי לכתחלה:
הא. דקתני פוטר:
כי קאי אר' מאיר. בההיא
 מתנית' לא איירו רבנן אלא ר"מ
 לחודיה וגבי חיוב דר"מ שייך
 למיתני רבי אליעזר פוטר ואע"פ
 שהוא מתיר לכתחלה:
הא כי קאי ארבנן. במתנית'
 דלעיל דאיירו רבנן בה ואמרו
 פטור פריש ר' אליעזר בהדיא
 למילתיה לאיפלוגי עליהו
 ואמר יוצאה לכתחלה:
ומאי רבי מאיר. היכא אשכחן
 דאיירי בה רבי מאיר בלא רבנן
 ופליג רבי אליעזר עליה:

"ולא בכוליא, ולא בכובלת".

מאי "כוליא"?

אמר רב:

מכבנתא.

"כובלת"?

אמר רב:

חומרנא דפילון.

וכן אמר רב אסי:

חומרנא דפילון.

תנו רבנן:

"לא תצא בכובלת,

ואם יצתה - חייבת חטאת,

דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים:

לא תצא,

ואם יצתה - פטורה.

רבי אליעזר אומר:

יוצאה אשה בכובלת לכתחלה".

במאי קמיפלגי?

רבי מאיר סבר: משאוי הוא.

ורבנן סברי: תכשיט הוא, ודילמא שלפא ומחויא ואתיא לאיתוייה.

ורבי אליעזר סבר: מאן דרקה למירמיה? אשה שריחה רע, אשה שריחה רע לא שלפא ומחויא,

ולא אתיא לאיתוייה ארבע אמות ברשות הרבים.

והתניא:

"רבי אליעזר פוטר בכובלת,

ובצלוחית של פליטון!"

לא קשיא:

הא - כי קאי אדרבי מאיר,

הא - כי קאי אדרבנן.

כי קאי אדרבי מאיר דאמר חייב חטאת, אמר ליה: פטור.

כי קאי אדרבנן דאמרי: פטור אבל אסור,

אמר איהו - מותר לכתחלה.

סב, ומאי רבי מאיר?

דתניא:

"לא תצא אשה במפתח שבדיה,

ואם יצאת - חייבת חטאת,

דברי רבי מאיר.

רבי אליעזר פוטר בכובלת,

ובצלוחית של פליטון.

"בובלת" מאן דכר שמה?

חסורי מחסרא והכי קתני:

"... וכן בובלת וכן בצלוחית של פליטון לא תצא,

ואם יצאה - חייבת חטאת,

דברי רבי מאיר.

רבי אליעזר פוטר בבובלת ובצלוחית של פליטון.

במה דברים אמורים: כשיש בהם בושם,

אבל אין בהם בושם - חייבת."

אמר רב אדא בר אבהו:

זאת אומרת: המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי - חייב,

דהא "אין בה בושם" כפחות מכשיעור בכלי דמי, וקתני "חייבת".

רב אשי אמר:

בעלמא אימא לך פטור,

ושאני הכא דליתיה לממשא כלל.

רש"י

בד"א. דרבי אליעזר פוטר והאי פוטר היינו מותר לכתחלה כדאוקימנא:

כשיש בה בושם. פליטון יש בה הוא חומרתא העשויה כקמיע דכיון דיש בה בושם תכשיט היא לזו שריחה רע ולמשלף ואיתויי נמי לא חייש כדאמרן דגנות הוא לה:

אבל אין בה בושם. חומרתא לחודא לאו תכשיט הוא וחייבת:

זאת אומרת. הא דקתני אין בה בושם חייבת אלמא דקסבר רבי אליעזר המוציא אוכלין בשבת בכלי פחות מכשיעור דלא מיחייב על הוצאת אוכלין פחות מגרוגרת כדלקמן (דף עו:): חייב מיהא על הכלי ולא אמרינן הכלי טפל להן ולא מיחייב עליה שלא נתכוין להוציא אלא משום אוכלין ופלוגתא היא על סתם משנה השנויה בפרק המצניע (לקמן דף צג:): דקתני פטור אף על הכלי:

דהא אין בו בושם כפחות מכשיעור דמי. שהכלי קלט את הריח ושיעור הוצאת בשמים בכל שהוא וכיון שאינו כל שהוא הוי ריחה פחות מכשיעור (הוא) וקתני חייבת ולא אמרינן נעשה כלי טפל לריח שבתוכו ואריחא לא מיחייב דפחות מכשיעור הוא:

ושאני הכא. ליכא למימר נעשה כלי טפל לריח שאין בו שום ממש ואפילו פחות מכשיעור לא מיקרי אבל פחות מכשיעור בדבר שיש בו ממש נעשה כלי טפל לו ופטור:

31. סב, ב

רס"י

ראשית שמנים. מובחר שבשמנים :
גזר. משום צער חורבן :
ואי אמרת. זה פליטון והאי קרא בתענוג משתעי שלא היו נותנים לב לדברי הנביאים הניבאים על הפורענות ועסוקים בתענוגים :
ולטעמיך הא דכתיב. בהאי ענינא השותים במזרקין יין ורבי אמר ורבי אסי פירשו זהו קנישקנין כלי זכוכית ארוך ולו שני פיות ויין נזרק מזה לזה :
שמזרקין. על ידי אומנות כדאמר בהחליל (סוכהדף נג). מטייל בתמני כסי :
הכי נמי דאסור. למשתי השתא בקנישקנין :

"**וראשית שמנים ומשהו**"¹⁹⁶ (עמוס ו, 1).

אמר רב יהודה אמר שמואל :
 זה פליטון.

מתלב רב יוסף :
"אף על פליטון גזר רבי יהודה בן בבא, ולא הודו לו".
 ואי אמרת משום תענוג - אמאי לא הודו לו?

אמר ליה אביי :
 ולטעמיך, הא דכתיב : **"השתים במזרקין יין"** (עמוס ו, 1),
רבי אמי ורבי אסי,
 חד אמר : קנישקנין,
 וחד אמר : שמזרקין כוסותיהן זה לזה.
 הכי נמי דאסיר?!

והא רבה בר רב הונא איקלע לבי ריש גלותא ושתה בקנישקנין, ולא אמר ליה ולא מידי!

אלא :
 כל מידי דאית ביה תענוג ואית ביה שמחה - גזרו רבנן,
 אבל מידי דאית ביה תענוג ולית ביה שמחה - לא גזרו רבנן.

¹⁹⁶ השתים במזרקין יין וראשית שמנים ומשהו ולא נחלו על שבר יוסף

32. סב, ב

"הַשְּׂכָבִים עַל מְטוֹת שֵׁן וְסֻרְחִים עַל עֲרֻשֹׁתָם"¹⁹⁷ (עמוס ו, ד).

רַס"י

מַשְׁתַּיִן. דדייק מסרוחים:
לידי עניות. דאמרינן בע"פ (פסחים דף קיא:) שרא דעניותא נביל שמיה ונביל קרי ליה ואוהב מקום מיאוס ומשתין מים לפני מטתו היינו מיאוס:
ערום. אורחא דמילתא נקט מתוך שהוא ערום אינו יוצא לחוץ להשתין דטורח הוא לו ללבוש ולצאת:
אבל לבראי לית לן בה. שהקילוח ארוך וניתן למרחוק:
משא ולא משא. שאינו רוחץ ומשפשף יפה אלא מעט מים כגון רביעית מצומצם:
על עסקי תכשיטיה. שאינו רוצה לקנות לה:

אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי הֲנִינָא:

מִלְמַד שְׁהִי מִשְׁתַּיִן מִים בְּפָנַי מְטוֹתֵיהֶן עָרוּמִים.

מְגַדֵּף בַּהּ רַבִּי אֲבָהוּ:

אִי הָכִי, הֲיֵינוּ דְכַתִּיב: "לִכְן עָתָה יִגְלוּ בְּרֹאשׁ גּוֹלִים"¹⁹⁸ (עמוס ו, ז),

מִשׁוּם דְּמִשְׁתַּיִן מִים בְּפָנַי מְטוֹתֵיהֶם עָרוּמִים - יִגְלוּ בְּרֹאשׁ גּוֹלִים?!

אֵלָּא אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ:

אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שְׁהִי אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים זֶה עִם זֶה, וְדוֹבְקִין מְטוֹתֵיהֶן זֶה בְּזֵו, וּמְחַלְפִין נְשׁוֹתֵיהֶן זֶה עִם זֶה, וּמְסַרְיַחִין עָרְסוֹתָם בְּשִׁכְבַּת זָרַע שְׂאִינוּ שְׁלָהֶן.

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, וְאָמַרִי לֵה בְּמַתְנֵיתָא תְּנָא:

"שְׁלוֹשָׁה דְּבָרִים מְבִיאִין אֶת הָאָדָם לִיְדֵי עֲנִיּוּת,

וְאֵלּוּ הֵן: הַמְשַׁתֵּין מִים בְּפָנַי מְטוֹתוֹ עָרוּם,

וּמְזוֹלֵזֵל בְּנִטְלַת יָדַיִם,

וְשֹׂאֲשֵׁתוֹ מִקְלָתוֹ בְּפָנָיו".

"הַמְשַׁתֵּין מִים בְּפָנַי מְטוֹתוֹ עָרוּם".

אָמַר רַבָּא:

לֹא אָמְרוּן אֵלָּא דְּמַהְדֵּר אַפֵּיהּ לְפוּרְיָהּ,

אֲבָל לְבְרָאִי - לִית לָן בַּהּ.

וּמַהְדֵּר אַפֵּיהּ לְפוּרְיָהּ נְמִי לֹא אָמְרוּן אֵלָּא לְאַרְעָא,

אֲבָל בְּמִנָּא - לִית לָן בַּהּ.

"וּמְזוֹלֵזֵל בְּנִטְלַת יָדַיִם".

אָמַר רַבָּא:

לֹא אָמְרוּן אֵלָּא דְּלֵא מְשָׂא יְדֵיהּ כָּלֵל,

אֲבָל מְשָׂא וְלֹא מְשָׂא - לִית לָן בַּהּ.

וְלֵאוּ מְלָתָא הִיא,

דְּאָמַר רַב חֲסֵדָא:

אֲנָא מְשָׂאִי מְלֵא חֲפָנֵי מִיָּא וְיָהֲבוּ לִי מְלֵא חֲפָנֵי טִיבוּתָא!

"וְשֹׂאֲשֵׁתוֹ מִקְלָתוֹ בְּפָנָיו".

אָמַר רַבָּא:

עַל עֲסָקֵי תְּכֻשִׁיטָּהּ.

וְהֵנִי מִיְלֵי הוּא דְּאִית לִיהּ וְלֵא עֲבִיד.

¹⁹⁷ השֻׁכְּבִים עַל מְטוֹת שֵׁן וְסֻרְחִים עַל עֲרֻשֹׁתָם וְאֹכְלִים פְּרִים מִצֵּאן וְעֹגְלִים מִתּוֹךְ מִדְּבַק

¹⁹⁸ לִכְן עָתָה יִגְלוּ בְּרֹאשׁ גּוֹלִים וְסָר מִרְזַח סְדוּרִים

33. סב, ב

כ"י

גבהו. היינו קומה זקופה: **ותלכנה נטויות גרון**. שהיו הולכות עקב בצד גודל. למעט בהילוכם שהיו מסתכלין בה והיא שוהה בפסיעותיה ודרך נוטין גרון לילך בנחת לפי שאינו רואה לרגליו: **ומשקרות עינים דמליין כוחלא**. לשון סיקרא: **ומרמזן**. את הבחורים: **סיקור**. לשון הבטה: **הלוך וטפוף שהיו מהלכות ארוכה בצד קצרה**. שתראה צפה על ראש חברתה והוא נוי לה ונשואות היו לפיכך מספר בגנותן: **וטפוף**. כמו על דאטפת אטפוך (אבות פ"ב מ"ו): **תעבסנה**. כמו וכעס אל מוסר אויל (משלי ז) והוא ארס של נחש וקרי לה עכס על שם שאינו מטילו אלא על ידי כעס: **ככוס**. נחש כעוסה: **נמקים**. כמו המק בשרו (זכריה יד): **צלצול**. בנדייל { **בינדייל: רגד, חגורה** } נאה: **נקפים**. חבורות לשון המנקף רגלו וניקף סבכי היער (ישעיהו ל): **מתקשטות**. היינו שער שסורקות ומפרכסות: **מתקשטות**. דומה למקשה כעין נוטריקון: **פתיגיל**. נוטריקון פתח גילה אותו מקום: **כי תחת יופי**. כי כל אלה יבא לך תחת יפיך: **כיבא**. קיוטור"א { **קיוטור"א: כווייה (פצע מזוהם)** } ליחה כמו שיחמא וכיבי דקדושין דפלימו (דף פא:): **פתהן**. כמו פתחיהן: **שנשפכו כקיתון**. שופכות דם זיבה: **יערה**. כמו ותער כדה (בראשית כד): **כיער**. נתמלאו שער ונמאסות לתשמיש:

דרש רבא בריה דרב עילאי:

מאי דכתיב: **"וַיֹּאמֶר ה' יַעֲנֵן מִי גִבְהוּ בְנוֹת צִיּוֹן"** (ישעיהו ג, ז)?

שְׁהִיוּ מְהֻלְכוֹת בְּקוֹמָה זָקוּפָה.

"ותלכנה נטויות גרון" - שְׁהִיוּ מְהֻלְכוֹת עֵקֶב בְּצַד גּוֹדֵל.

"ומשקרות עינים" - דְּהוּהוּ מְלֹאֵן כּוּחְלָא לְעֵינֵיהוּ וּמְרַמְזֵן.

"הלוך וטפוף" - שְׁהִיוּ מְהֻלְכוֹת אַרוּכָה בְּצַד קְצָרָה.

"וברגליהן תעבסנה" - אָמַר רַב יִצְחָק דְּבִי רַבִּי אָמִי:

מְלַמֵּד שְׂמֻטִּילוֹת מוֹד וְאַפְרָסְמוֹן בְּמִנְעָלֵיהֶן וּמְהֻלְכוֹת בְּשׁוּקֵי יְרוּשָׁלַיִם,

וְכִיּוֹן שְׂמֻגִיעוֹת אֶצֶל בַּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל, בּוֹעֻטוֹת בְּקַרְקַע וּמִתִּיזוֹת עֲלֵיהֶם,

וּמְכַנְּסוֹת בְּהֶן יֵצֵר הָרַע כְּאָרֶס בְּכַעוֹס.

מאי פורענותיהם?

כְּדֶרְדְּרֵי שׁ רַבָּה פֶּר עוֹלָא:

"וְהָיָה תַחַת בִּשְׁמֵי מִקַּיְהוּ" (ישעיהו ג, כד) - מְקוֹם שְׁהִיוּ מִתְבַּשְׂמוֹת בּוֹ נַעֲשֶׂה נְמָקִים נְמָקִים.

"וְתַחַת חֲגוּרָה נִקְפָּה" - מְקוֹם שְׁהִיוּ חֲגוּרוֹת בְּצִלְצוֹל נַעֲשֶׂה נְקָפִים נְקָפִים.

"וְתַחַת מַעֲשֶׂה מַקְשָׁה קְרַחָה" - מְקוֹם שְׁהִיוּ מִתְקַשְׁטוֹת בּוֹ נַעֲשֶׂה קְרַחִים קְרַחִים.

"וְתַחַת פְּתִיגִיל מַחְגְּרַת שִׁק" - פְּתָחִים הַמְבִיאִין לְיַדֵּי גִילָה, יְהִיוּ לְמַחְגְּרַת שִׁק.

"כִּי תַחַת יוֹפֵי" - אָמַר רַבָּא: הֵינּוּ דְאִמְרֵי אֵינְשֵׁי: "חֲלוּפֵי שׁוּפְרָא - כִּיבָא".

"וְשִׁפְחָה ה' קְדָקְדָה בְּנוֹת צִיּוֹן" (ישעיהו ג, ז).

אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי הִנִּינָא:

מְלַמֵּד שְׁפָרְחָה בְּהֶן צָרַעַת.

כְּתִיב הָכָא: **"וְשִׁפְחָה"** (ישעיהו ג, ז),

וְכַתִּיב הַתָּם: **"לְשֹׂאֵת וּלְסַפְּחָת"** (ויקרא יד, נו).

"וְה' פָּתְחָה יַעֲרָה" (ישעיהו ג, ז).

רַב וּשְׂמוּאֵל,

חַד אָמַר: שְׁנַשְׁפְּכוּ פְּקִיתוֹן.

וְחַד אָמַר: שְׁנַעֲשׂוּ פְּתַחֵיהֶן כִּיעַר.

¹⁹⁹ וַיֹּאמֶר ה' יַעֲנֵן מִי גִבְהוּ בְנוֹת צִיּוֹן וְתִלְכְּנָה נְטוּיֹת גְּרוֹן וּמִשְׁקָרוֹת עֵינַיִם הַלּוֹךְ וְטַפְףָּ תִלְכְּנָה וּבְרַגְלֵיהֶם תַּעֲפֹסְנָה
²⁰⁰ וְהָיָה תַחַת בִּשְׁמֵי מִקַּיְהוּ וְהָיָה תַחַת חֲגוּרָה נִקְפָּה וְתַחַת מַעֲשֶׂה מַקְשָׁה קְרַחָה וְתַחַת פְּתִיגִיל מַחְגְּרַת שִׁק כִּי תַחַת יוֹפֵי
²⁰¹ וְשִׁפְחָה אֲדֹנֵי קְדָקְדָה בְּנוֹת צִיּוֹן וְה' פָּתְחָה יַעֲרָה
²⁰² וּלְשֹׂאֵת וּלְסַפְּחָת וּלְבַהֲרַת

34. סב, ב - סג, א

רפ"י

אנשי שחץ. מדברים בלשון
 גאוה ולעגי שפה:
סעדת. תשמיש:
פת עמילה. בעולה:
שאינה עמילה. בתולה:
פת עמילה. ברייא"ה
 { **בריי"ד: (לחם) מעוד, מעוסה**
(נשול היטב) } בלע"ז:
גורדלי. לבן היה:
ביין חרדלי. שחור כלומר לבנה
 או שחורה:
במסב רחב. מיסב מטה שמיסב
 עליה בשעת אכילה ולענין ניאוף
 אשה שמנה:
קצר. כחושה:
חבר טוב. אשה טובת מראה:
צימצמאי מלכתא. כך שמה:

אמר רב יהודה אמר רב:

אנשי ירושלים - אנשי שחץ היו.

אדם אומר לחברו: במה סעדת היום? בפת עמילה או בפת שאינה עמילה?

ביין גורדלי או ביין חרדלי?

במסב רחב או במסב קצר?

בחבר טוב או בחבר רע?

סג, א

אמר רב חסדא:

וכולן לזנות.

אמר רחבה אמר רבי יהודה:

עצי ירושלים - של קינמון היו,

ובשעה שהיו מסיקין מהם ריחן נודף בכל ארץ ישראל.

ומשחרבה ירושלים נגנזו, ולא נשתייר אלא כשעורה,

ומשתכח בגזאי דצימצמאי מלכתא.

משנה

לא יצא האיש: לא בסיוף,
ולא בקשת,
ולא בתריס,
ולא באלה,
ולא ברומח.

ואם יצא - חייב חטאת.

רבי אליעזר אומר:

תכשיטין הן לו.

וחכמים אומרים:

אינן אלא לגנאי,

ושנאמר: "וכתתו חרבותם לאתים וחינתותיהם למזמרות,

לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה"²⁰³ (ישעיהו ב, ד).

בירית - טהורה,

ויוצאין בה בשבת.

בבלים - טמאים,

ואין יוצאין בהן בשבת.

גמרא

מאי "באלה"?

קולפא.

"רבי אליעזר אומר:

תכשיטין הן לו."

תניא:

"אמרו לו לרבי אליעזר:

וכי מאחר דתכשיטין הן לו, מפני מה הן בטלין לימות המשיח?

אמר להן: לפי שאינן צדיכין,

ושנאמר: "לא ישא גוי אל גוי חרב" (ישעיהו ב, ד).

ותהוי לנוי בעלמא!

אמר אביי:

מידי דהוה אשרגא בטיהרא.

ופליגא דשמואל.

דאמר שמואל:

אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד גליות בלבד,

ושנאמר: "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ"²⁰⁴ (דברים טו, יא).

מסייע ליה לרבי חייא בר אבא.

דאמר רבי חייא בר אבא:

כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח,

אבל לעולם הבא: **"עין לא ראתה אלהים זולתך"**²⁰⁵ (ישעיהו סד, ג).

רס"י

35. סג, א

מתני'

באלה. מפרש בגמ' קולפא מצוק"ה {מצוג"א: אלה}

בלע"ז:

וכתתו חרבותם. ואי תכשיטין

נינהו לא יהו בטלין לעתיד:

בירית. בגמרא מפרש:

טהורה. אינה מקבלת טומאה:

ויוצאין בה. דלא שלפא ומחויא

שלא יראה שוקה:

כבלין טמאין. בגמ' מפרש לה:

גמ'

שוגא בטיהרא. נר בצהרים

מתוך שאינו צריך אינו נאה אבל

בזמן הזה שהוא עת מלחמה

תכשיטין הן:

ופליגא. הא דקתני בטלין לימות

המשיח פליגא דשמואל

דלשמואל אין בטלין לימות

המשיח:

לא יחדל. משמע לעולם אלמא

יש עניות ועשירות ש"מ נחמות

שנתנבאו הנביאים ולא יהיה

כנעני עוד (זכריה יד) לא לימות

המשיח נתנבאו שהן מן העולם

הזה דאם כן חדל לך אביון:

מסייע ליה. ברייתא דקתני

בטלין לימות המשיח לרבי חייא

בר אבא:

לא נתנבאו. דברי נחמות שלהן:

עין לא ראתה. עין של נביאים

לא שלטה לראותו:

²⁰³ ושפט בין הגוים והוכיח לעמים רבים וכתתו חרבותם לאתים וחינתותיהם למזמרות לא ישא גוי אל גוי חרב ולא יל

²⁰⁴ כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על פן אנכי מצורך לאמר פתח תפתח את ירך לאחריך לעגנך ולאבינך בארץ

²⁰⁵ ומעולם לא שמעו לא האזינו עין לא ראתה אלהים זולתך ועשה למחפה לו

כ"י

בדברי תורה כתיב. הוי זהיר לחזר על משנתך שתהא מזומנת לך בשעת הדין להביא ראיה כחרב על ירך גבור לנצח במלחמה והוא הודך והדרך: דליגמר איניש. לגרוס שמעתא מרביה ואף על גב דלא ידע לכולחו טעמיה: והדר ליסבר. טעמיה דהא קשה ליה לרב כהנא ולא הוה ידע להאי טעמא ותלמודיה הוה קים ליה מדהוה בר תמני סרי:

ואיכא דאמרי:

"אמרו לו לרבי אליעזר:

וכי מאחר דתבשיטין הן לו, מפני מה הן בטלין לימות המשיח? אמר להן: אף לימות המשיח אינן בטלין."

היינו דשמואל, ופליגא דרבי חייא בר אבא.

אמר ליה אבוי לרב דימי, ואמרי לה לרב אויא, ואמרי לה רב יוסף לרב דימי, ואמרי לה לרב אויא, ואמרי לה אבוי לרב יוסף:

מאי טעמא דרבי אליעזר דאמר: **"תבשיטין הן לו"**?

דכתיב: **"הגור הרבף על ירך גבור הודך והדרך"** (תהילים מה, ד).

אמר ליה רב כהנא למר בריה דרב הונא:

האי בדברי תורה פתיב!

אמר ליה:

אין מקרא יוצא מידי פשוטו.

אמר רב כהנא:

פד הוינא בר תמני סרי שנין,

והוה גמירנא ליה לכוליה תלמודא,

ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו עד השתא.

מאי קא משמע לן?

דליגמר איניש והדר ליסבר.

36. סג, א

רס"י

סימן: זרות

המחזדין. שואלין ומשיבין ולא לקפח אלא להתחדד: **והדרך**. כמו וחדדך: **ותורך**. ותלמדך: **למיימינין**. של תורה שמפשפשין טעמיהן בדקדוק ובוררין כימין המיומנת למלאכה: **עושר וכבוד ליכא**. בתמיה כיון דאיכא אורך ימים כ"ש עושר וכבוד: **למשמאלין בה**. שאין יגיעים בה כל צרכן אי נמי מיימינין בה עוסקין לשמה משמאילים שלא לשמה: **הנוחין זה לזה**. נושאין ונותנין בה בנחת רוח מתעסקין כדי שילמדו זה מזה: **ידבר עמים תחתינו**. ישפיל וכל שפלות בנחת ל"א הנוחין מנהיגין זה את זה להבנתה של הלכה כמו לך נחה (שמות לב) ידבר תרגום של ינהג: **ומי יאמר לו מה תעשה**. שומר מצות יוכל לומר לו:

אמר רבי ירמיה אמר רבי אלעזר: שני תלמידי חכמים המחזדין זה לזה בהלכה - הקדוש ברוך הוא מצליח להם, שנאמר: **"והדרך צלה"**²⁰⁶ (תהלים מה, ה), אל תקרי: **"והדרך"**, אלא - וחדדך. ולא עוד אלא שעולין לגדולה, שנאמר: **"צלה רכב"** (תהלים מה, ה). יכול אפילו שלא לשמה?! תלמוד לומר: **"על דבר אמת"** (תהלים מה, ה). יכול אם הגים דעתו?! תלמוד לומר: **"וענה צדק"** (תהלים מה, ה). ואם עושין כן, זוכין לתורה שניתנה בימין, שנאמר: **"ותורך נוראות ימינה"** (תהלים מה, ה).

רב נחמן בר יצחק אמר: זוכין לדברים שנאמרו בימינה של תורה. דאמר רבא בר רב שיאל, ואמרי לה אמר רב יוסף בר קמא אמר רב שישת: מאי דכתיב: **"ארף ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד"** (משלי ג, טז)? אלא בימינה ארף ימים איכא, עושר וכבוד ליכא?! אלא: למיימינין בה - אורף ימים איכא, וכל שכן עושר וכבוד. למשמאילים בה - עושר וכבוד איכא, אורף ימים ליכא.

אמר רבי ירמיה אמר רבי שמעון בן לקיש: שני תלמידי חכמים הנוחין זה לזה בהלכה - הקדוש ברוך הוא מקשיב להן, שנאמר: **"או נדברו יראי ה'"**²⁰⁷ וגו' (מלאכי ג, טז). אין דיבור אלא נחת, שנאמר: **"ידבר עמים תחתינו"**²⁰⁸ (תהלים מז, ד).

מאי **"ולחשבי שמו"** (מלאכי ג, טז)?

אמר רבי אמי: אפילו חישב לעשות מצוה, ונאנס ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.

אמר רב חנינא בר אידי: כל העושה מצוה כמאמרה - אין מבשרין אותו בשורות רעות, שנאמר: **"שומר מצוה לא ידע דבר רע"**²⁰⁹ (קהלת ח, ה).

אמר רב אסי ואיתימא רבי חנינא: אפילו הקדוש ברוך הוא גוזר גזירה - הוא מבטלה, שנאמר: **"באשר דבר מלך שלטון ומי יאמר לו מה תעשה"** (קהלת ח, ד), וסמיך ליה: **"שומר מצוה לא ידע דבר רע"** (קהלת ח, ה).

²⁰⁶ והדרך צלה רכב על דבר אמת וענה צדק ותורך נוראות ימינה
²⁰⁷ או נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקטב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחשבי שמו
²⁰⁸ ידבר עמים תחתינו ולאמיים תחת רגלינו
²⁰⁹ שומר מצוה לא ידע דבר רע ועת ומשפט ידע לב חכם

כ"י

המקשיבין. מלמדים זה את זה ומבינים זה מזה ולישנא דקרא נקט:

בתי מדרשות:

בגנים. חבירים מקשיבים. זה לזה להם אני אומר שישמיעוני קולם ואענם:

ברח דודי. בתריה כתיב:

המדגילים. מאספין זה את זה ואומרים בא ונלמוד ונבין בין שנינו הואיל ואין לנו רב ללמדנו:

צורתא. שורש הדבר קצת למדו מרבם:

אמר רבי אבא אמר רבי שמעון בן לקיש:

שני תלמידי חכמים המקשיבים זה לזה בהלכה - הקדוש ברוך הוא שומע לקולן, שנאמר: "היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני" (שיר השירים ח, יג),

ואם אין עושין כן - גורמין לשכינה שמסתלקת מישׂראל,

שנאמר: "ברח דודי ודמה" ²¹⁰ וגו' (שיר השירים ח, יד).

אמר רבי אבא אמר רבי שמעון בן לקיש:

שני תלמידי חכמים המדגילים זה לזה בהלכה - הקדוש ברוך הוא אוהבן,

שנאמר: "ודגלו עלי אהבה" (שיר השירים ב, ד).

אמר רבא:

והוא דידיעי צורתא דשמעתא.

והוא דלית להו רבה במתא למיגמר מיניה.

²¹⁰ ברח דודי ודמה לך לצביו או לעפר האילים על הרי בשמים

37. סג, א-ב

רס"י

גדול המלוה. לפי שאין העני בוש בדבר:
ומטיל לכיס. מעות ומלאי להשתכר בהן למחצית שכר ואידי דאיירי רבי אבא אמר ריש לקיש נקט כל הני מילי דאגדתא דאמר להו ר' אבא משמיה:
חוגרו. הדבק בו שסופך ליהנות מתלמודו:
אל תדור בשכונתו. שאינו יודע בדקדוקי מצות ואין חסידותו שלם וסופך ללמוד ממנו:
מונע חסד. שאינו מניח העניים לבא לפתחו:
למס. דהיינו כלב:
מרעהו. מונע חסד ואע"ג דלא כתיב מונע ממילא משמע שכל תיבה שראשה מ"ם משמשת נטילה היא כמו ויקח מידם (שמות לב) אבדו גויס מארצו (תהלים י):
למיפא. לאפות עיסה שהשאל בעה"ב תנורו:
שקילי ניביה. נטולות ד' שיניו שהוא נושך בהן אותן שיניים קרי ניבין כדאמרין באלו טרפות (חולין דף נט.) גמל ניבי אית ליה:
שקילי טופריה. נטולות צפרניו מלסרוט:
שקולא. נטולה טובתך ומוטלת על הקוצים:
טיבותיך. טובת הנאת נחמתך כמו מחזיק טוב הגרי"א
גר"ד: טובה (במשמעות של "לעשות טובה למישהו" או "בלי טובות", כלומר מעשה חסד) בלע"ז:

אמר רבי אבא אמר רבי שמעון בן לקיש: גדול המלוה יותר מן העושה צדקה. ומטיל בכיס - יותר מכולן.

אמר רבי אבא אמר רבי שמעון בן לקיש: אם תלמיד חכם נוקם ונוטר כנחש הוא - חגריהו על מתניו. אם עם הארץ הוא חסיד - אל תדור בשכונתו.

אמר רב כהנא אמר רבי שמעון בן לקיש, ואמרי לה אמר רב אסי אמר ריש לקיש, ואמרי לה אמר רבי אבא אמר רבי שמעון בן לקיש: כל המגדל כלב רע בתוך ביתו - מונע חסד מתוך ביתו, שנאמר: **"למס^ מרעהו חסד"**²¹¹ (איוב ו, יד), שכן בלשון יוגית קורין ללב "למס".

סג, ב

רב נחמן בר יצחק אמר: אף פורק ממונו יראת שמים, שנאמר: **"ויראת שדי יעזוב"** (איוב ו, יד).

ההיא איתתא דעיילא ליהוא ביתא למיפא. נבח בה כלבא, איתעקר ולדה. אמר לה מרי דביתא: לא תידחלי, דשקילי ניביה ושקילין טופריה. אמרה ליה: שקולא טיבותיך ושדאי אחיזרי, כבר נד ולד.

²¹¹ למס מרעהו חסד ויראת שדי יעזוב

38. סג, ב

רפ"י

עד כאן. עד ודע כי על כל אלה וגו':
 עד כאן לתורה. שמח בתלמודך למוד משמחה ומטוב לב והלך בדרכי לבך להבין מה בלבך לפי ראות עיניך:
 מכאן ואילך למעשים טובים. ודע כי על כל אלה על כל מה שלמדת סופך ליתן את הדין אם לא תקיים:

אמר רב הונא:

מאי דכתיב: "שמח בחור בילדותה ויטיבה לבך בימי בחורותיה, וחלף בדרכי לבך ובמראה עיניה, ודע מי על כל אלה יביאך האלהים במשפט" (קהלת יא, ט)?

עד כאן - דברי יצר הרע, מכאן ואילך - דברי יצר טוב.

יש לקיש אמר:

עד כאן - לדברי תורה, מכאן ואילך - למעשים טובים.

39. סג, ב

כ"י

"בירית - טהורה".

אמר רב יהודה:
"בירית" - זו אצעה.

מתלב רב יוסף:
"בירית - טהורה, יוצא בה בשבת",
ואילו אצעה - טמאה היא!

הכי קאמר:
בירית - תחת אצעה עומדת.

יתיב רבין ורב הונא²¹² קמיה דרבי ירמיה,
ויתיב רבי ירמיה וקא מנמנמ.
ויתיב רבין וקאמר: בירית - באחת,
כבלי בשתים.

אמר ליה רב הונא:
אלו ואלו - בשתים,
ומטילין שלשלת ביניהן ונעשו כבלי.

ושלשלת שבו משויא ליה מנא?!

וכי תימא: כרבי שמואל בר נחמני,
דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן:
מניין למשמיע קול בכלי מתכות שהוא טמא?
שנאמר: "כל דבר אשר יבא באש"²¹³ (במדבר לא, כג), - אפילו דיבור במלשמוע.
בשלמא התם - קא בעו לה לקלא, וקעביד מעשה,
הכא מאי מעשה קעביד?!

הכא נמי קא עביד מעשה,
דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:
משפחה אחת היתה בירושלים שהיו פסיעותיהן גסות,
והיו בתולותיהן נושרות,
עשו להן כבלי, והטילו שלשלת ביניהן, שלא יהיו פסיעותיהן גסות,
ולא היו בתולותיהן נושרות.

איתער בהו רבי ירמיה,
אמר להו: יישר,
וכן אמר רבי יוחנן.

אצעה. של זרוע:
ואילו אצעה טמאה היא.
דכתיב (במדבר לא) במעשה
מדין אצעה וצמיד וגוי' וכתוב
תתחטאו אתם ושביכם:
תחת אצעה. שזורע עומדת
בשוק להחזיק בתי שוקיה שלא
יפלו ויראו שוקיה הלכך טהורה
דלאו לנוי היא וכלי תשמיש נמי
לא הוי אלא כלי המשמש כלי
דומיא דטבעות הכלים דאמרינן
בפרקין דלעיל דטהורין ויוצאין
בהם דצורך לבישה היא ומישלף
ואחויי נמי ליכא למיחש דלא
מיגליא לשוקה:
בירית באחת. משוקיה:
ושלשלת משוי להו מנא.
בתמיה דקתני כבליים טמאים:
וכי תימא כדר' שמואל כו':
משמיע קול בכלי מתכות. בריש
פרקין:
ועשו להן שלשלת כו'. הלכך
שלשלת תשמיש אדם הוא ולא
תשמיש כלי דלא תקבל טומאה
ואין יוצאין בהן דילמא שלפא
לשלשלת שהיא של זהב ומחויא
דכי שקלת לשלשלת לא מיגליא
שוקה שהרי בירית במקומה
עומדת:
יישר וכן אמר ר' יוחנן. יפה
אמרת וכן שמעתי מר' יוחנן:

²¹² רב הונא לא תלמידו של רב שהיה מבוגר בהרבה מרבי ירמיה ולא היה יושב לפניו. כתב"י ועוד ראשונים גורסים רבי ירמיה, גירסת וילנא: רב ירמיה

²¹³ כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר אך במי נדה יתחטא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים

40. סג, ב - סד, א

רָשָׁי

מצִיץ. שהוא דבר מועט ומנאז עם תכשיטי כהן:
יו"ד ה"א מלמעלה קדש למ"ד מלמטה. כלומר השם שלם בשיטה עליונה וקדש למ"ד בשיטה תחתונה שלא להקדים שאר אותיות למעלה מן השם מאחר ששני שיטין היו ורבינו הלוי שונה קודש להי מלמטה והיא היא:
אני ראיתיו ברומי. שנכנס לאוצר המלך ליטול מה שירצה במסי מעילה (דף טו): במעשה בן תלמיון:
כי סליק רב דימי לנהרדעא. חזר בו ממה שאמר ציץ אריג הוא:
מאו בגד. דכתיב גבי שרצים או בגד או עור או ריבוי הוא:
אריג ותכשיט כל שהוא. חציו אריג וחציו תכשיט שאינו אריג וכולו הוי כל שהוא כלומר דבר קטן:
מוסיף שק על הבגד. בדבר זה שהשק טמא משום אריג ולקמיה מפרש ליה:
הוא במדין כתיב. גבי טומאת מת ושרץ ממת לא יליף להחמיר דמה למת שכן טומאתו חמורה:
כלי כלי. בשרצים כתיב כל כלי אשר יעשה מלאכה וגוי ומגופיה דקרא דשרצים לא מצי יליף דאשר יעשה מלאכה לאו כלי תכשיט משמע:

כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן:
 מניין לאריג כל שהוא טמא?
 מצִיץ.

אמר ליה אביי:
 וציץ - אריג הוא!?
 והתניא:

"ציץ - כמין טס של זהב, ודוחב שתי אצבעות, ומוקף מאוזן לאוזן, וכתוב עליו בשתי שיטין: "יו"ד ה"א" למעלה, ו"קודש למ"ד" למטה.

ואמר רבי אליעזר ברבי יוסי: אני ראיתיו בעיר רומי, וכתוב: "קודש לה" בשטה אחת!"

כי סליק רב דימי לנהרדעא, שלח להו:
 דברים שאמרתי לכם - טעות הם בדי, ברם כך אמרו משום רבי יוחנן:
 מניין לתכשיט כל שהוא טמא? מצִיץ.
 ומניין לאריג כל שהוא טמא? מ"או בגד"²¹⁴ (ויקרא יא, לב).

תנו רבנן:
"אריג כל שהוא - טמא, ותכשיט כל שהוא - טמא, אריג ותכשיט כל שהוא - טמא, מוסף שק על הבגד, שטמא משום אריג."

אמר רבא:
 אריג כל שהוא - טמא, מ"או בגד" (ויקרא יא, לב).
 תכשיט כל שהוא - טמא, מצִיץ.
 אריג ותכשיט כל שהוא - טמא, מ"כל כלי מעשה"²¹⁵ (במדבר לא, נא).

אמר ליה ההוא מרבנן לרבא:
 ההוא במדין כתיב!

אמר ליה:
 סדא, גמר ^ "כלי" (ויקרא יא, לב) "כלי" (במדבר לא, נא) מהתם.

²¹⁴ וכל אשר יכל עליו מהם במתם יטמא מכל כלי עץ או בגד או עור או שק כל כלי אשר יעשה מלאכה בהם במים יובא וטמא עד הערב וטהר
²¹⁵ ויקח משה ואלעזר הכהן את הזהב מאתם כל כלי מעשה

41. סד, א

רס"י

שק. הוא עשוי מנוצה של עזים שאף על פי שאינו אריג אלא קלע קטן עשה מנוצה של עזים לתלות בו בתי נפש לצואר בתו טמא שדרכו בכך ותכשיט הוא וה"ק שהוא טמא משום אריג ואע"פ שאינו אריג:

קולע ג' נימין כו'. ג' חוטין של מטוה של נוצה של עזים צבועה: **ותולה בצואר בתו.** וקליעתה זו היא אריגתו מאחר שהוא טווי כדאמרן גבי תיכי חלילתא בריש פירקין דקרי להו אריג והא דקאמר אע"פ שאינו אריג כלומר לאו אריג ממש: **אין לי אלא שק.** העשוי ללבוש רועים:

קילקלי. מטרך של סוס שקורין פייטרא"ל {פייטרא"ל: סמלון (רתמת-חזה)} . חבק. צינגלא {חבק (רצועת-בטן לסוס וכיו"ב)} של סרגא ואוכף ועושין אותה מנוצה של עזים טווי ואריג:

יכול שאני מרבה החבלים והמשיחות. לצי"ל {לינו"ל: חוט (כאן של נוצת עזים)} שעושין למדוד וקולעין מן הנוצה כמו שנתלשה ואינו טווי ולא דמי לקולע שלש נימין דלעיל דהתם טווי הוא וזו היא אריגתו:

יכול שאני מרבה כו'. הואיל וכתביב כל:

ודין הוא שלא נרבה. ולא צריך קרא למעוטי: הן. תמיה הוא וכי דברים כוונים הם:

אם היקל בטומאת שרץ שהיא קלה. כלומר אם היקל מלטמא חבלים ומשיחות היקל לך בשרץ שטומאתו קלה טומאת ערב: **נקל.** גם אנחנו בבנין אב זה במת שטומאתו חמורה טומאת ז':

השתא דאתאי גזירה שוה. וכי היכי דיליף מת משרץ למעוטי חבלים ומשיחות יליף נמי שרץ ממת לכל מעשה עזים לרבות קילקלי וחבק: **אין לי אלא בשרץ.** דאו שק התם כתיב:

"מוסף שק על הבגד, שטמא משום אריג."

אטו בגד לאו אריג הוא!?

הכי קאמר:

מוסף שק על הבגד, אף על פי שאינו אריג - טמא.

למאי חזי?

אמר רבי יוחנן:

שכן עני קולע שלש נימין ותולה בצואר בתו.

תנו רבנן:

"שק"²¹⁶ (ויקרא יא, לב) - אין לי אלא שק,

מניין לרבות: את הקילקלי?

ואת החבק?

תלמוד לומר: "או שק".

יכול שאני מרבה את החבלים ואת המשיחות?

תלמוד לומר: "שק",

מה שק - טווי ואריג,

אף כל - טווי ואריג.

הרי הוא אומר במת: **"וכל כלי עור וכל מעשה עזים ... תתחטאו"**²¹⁷ (במדבר לא, כ), לרבות הקילקלי ואת החבק.

יכול שאני מרבה: את החבלים ואת המשיחות?

ודין הוא: טימא בשרץ, וטימא במת.

מה בנשטימא בשרץ - לא טימא אלא טווי ואריג,

אף בנשטימא במת - לא טימא אלא טווי ואריג.

הו? אם היקל בטמא שרץ שהיא קלה, נקיל בטומאת המת שהיא חמורה!?

תלמוד לומר: **"בגד" ו"עור", "בגד" ו"עור" לגזירה שוה,**

נאמר "בגד" ו"עור" בשרץ (ויקרא יא, לב),

ונאמר "בגד" ו"עור" במת.

מה **"בגד" ו"עור"** האמור בשרץ - לא טימא אלא טווי ואריג,

אף **"בגד" ו"עור"** האמור במת - לא טימא אלא טווי ואריג.

ומה **"בגד" ו"עור"** האמור במת - טמא כל מעשה עזים,

אף **"בגד" ו"עור"** האמור בשרץ - טמא כל מעשה עזים.

אין לי אלא דבר הבא מן העזים,

מנין לרבות דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה?

תלמוד לומר: "או שק".

והא אפיקתיה לקילקלי וחבק!

הני מילי מקמי דליתי גזרה שוה, השתא דאתי גזירה שוה אייתור ליה.

ואין לי אלא בשרץ, בטומאת מת מניין?

ודין הוא: טימא במת, וטימא בשרץ.

מה בנשטימא בשרץ - עשה דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה במעשה עזים,

אף בנשטימא במת - עשה דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה במעשה עזים.

²¹⁶ וכל אשר יפל עליו מהם במתם וטמא מכל כלי עץ או בגד או עור או שק כל כלי אשר יעשה מלאכה בהם במים יובא וטמא עד הערב וטהר
²¹⁷ וכל בגד וכל כלי עור וכל מעשה עזים וכל כלי עץ תתחטאו

ר"י

אם ריבה. לטמא דבר הבא מזנב הסוס בטומאת ערב הוא דריבה:
שהיא מרובה. שכל המגעות טומאת ערב הן בין דשרץ ונבילה ושכבת זרע מגע הזב ומגע טמא מת:
נרבה אנו בטומאת ז' שכן מועטת היא. שאינה בכל המגעות אלא במגע המת בלבד:
מופנה. צריך שתהא גזירה שוה זו מבי תיבות דבגד ועור מופנין למדרש זה שלא יהו צריכין לגופן ומאחר שמופנין ללמוד גזירה שוה ה"ל כמאן דכתיב דרשא בקרא בהדיא ואין משיבין עליה:
דאי לאו מופנה. אמרינן לגופן באו ולא ילפינן להא מילתא מינייהו:
דאיכא למיפרך כו'. וה"ה דמצי למימר הכי אגזירה שוה קמייתא ומיהו אסקי לכולה ברייתא ברישא ופריך אהא דסליק מינה ובשינויא דמשנינן בהא מתרצה נמי קמייתא:
לאי. באמת:
וכתיב ביה בשכבת זרע. דבגד ועור טמאים הם בו:
מצד אחד. הכתובין בשרץ מופנים כדאמרן אבל הכתובין במת אין מופנין:
הניחא למ"ד כו'. פלוגתא דרבי ישמעאל ורבנן היא במסכת נדה בהמפלת (דף כב.):
אלא למאן דאמר למידין. אם אין תשובה:
ומשיבין. אם יש להשיב:
מאי איכא למימר. הרי יש להשיב שכן מטמא בכעדשה:
והנוגע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע:

הן? אם הרבה בטומאת ערב שהיא מרובה, נרבה בטומאת שכבה שהיא מועטת?!
 תלמוד לומר: "בגד" ו"עור", "בגד" ו"עור" לגזירה שוה,
 נאמר "בגד" ו"עור" בשרץ,
 ונאמר "בגד" ו"עור" במת,
 מה "בגד" ו"עור" האמור בשרץ - עשה דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה כמעשה עדים,
 אף "בגד" ו"עור" האמור במת - עשה דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה כמעשה עדים.

ומופנה.

דאי לאו מופנה, איכא למיפרך:

מה לשרץ, שכן מטמא בכעדשה.

לאי אפנויי מופני: מכדי שרץ איתקש לשכבת זרע,

דכתיב: "איש אשר תצא ממנו שכבת זרע"²¹⁸ (ויקרא כב, ד),

וסמיה ליה: "איש אשר יגע בכל שרץ"²¹⁹ (ויקרא כב, ה),

וכתיב ביה בשכבת זרע: "וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע"²²⁰ (ויקרא טו, יז),

"בגד" ו"עור" דכתב רחמנא בשרץ למה לי?

שמע מינה לאפנויי.

ואפתי מופנה מצד אחד הוא,

הניחא למאן דאמר: מופנה מצד אחד למידין ואין משיבין.

אלא למאן דאמר: למידין ומשיבין, מאי איכא למימר?

דמת נמי אפנויי מופנה:

מכדי מת איתקש לשכבת זרע,

דכתיב: "והנוגע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע"²²¹ (ויקרא כב, ד),

וכתיב בשכבת זרע: "וכל בגד וכל עור" (ויקרא טו, יז),

"בגד" ו"עור" דכתב רחמנא במת למה לי?

שמע מינה לאפנויי.

²¹⁸ איש אשר מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר והנוגע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו

²¹⁹ או איש אשר יגע בכל שרץ אשר יטמא לו או באדם אשר יטמא לו לכל טמאתו

²²⁰ וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע וקבס במים וטמא עד הערב

²²¹ איש אשר מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר והנוגע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע

כ"י

42. סד, א-ב

דפוס של דדין. שמונחות בו :
 גיחוך. ליצנות:
 לקלוקולם. של מעשה שטים
 לזנות את בנות מואב שמא כך
 עשיתם במדין לכך אתם צריכין
 קרבן :
 לא נפקד. לא נחסר מדת
 יהודית :
 שזנו. לשון מזון שנהנו במראית
 העין :
 תכשיטין שבחוץ. טבעת :
 תכשיטין שבפנים. כומז :
 לומר לך המסתכל באצבע.
 שהיא מקום טבעת כמסתכל
 במקום כומז שהרי כפרה זו על
 שנסתכלו בה :

"ונקרב את קרבן ה' איש אשר מצא: כלי זהב,

אצעדה,

וצמיד,

טבעת,

עגיל,

וכומז"²²² (במדבר לא, ו).

אמר רבי אלעזר:

"עגיל" - זה דפוס של דדין.

"כומז" - זה דפוס של בית הרחם.

אמר רב יוסף:

אי הכי, היינו דמתרגמינן: "מחוד" - דבר המביא לידי גיחוך.

אמר ליה רבה:

מגופיה דקרא, שמע מינה:

"כומז" - כאן מקום זימה.

"ויקצף משה על פקודי החיל"²²³ (במדבר לא, יד).

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח:

אמר להן משה לישראל: שמא חזרתם לקלוקולם הראשון?

אמרו לו: **"לא נפקד ממנו איש"**²²⁴ (במדבר לא, מט),

אמר להן: אם כן, פפרה למה?

אמרו לו: אם מידי עבירה יצאנו, מידי הרהור לא יצאנו.

מיד: **"ונקרב את קרבן ה'"**²²⁵ (במדבר לא, ו).

תנא דבי ישמעאל:

"מפני מה הוצרכו ישראל שבאותו הדור בפפרה?

סד, ב מפני שזנו עיניהם מן הערוה."

אמר רב ששת:

מפני מה מנה הפתוב תכשיטין שבחוץ, עם תכשיטין שבפנים?

לומר לך: כל המסתכל באצבע קטנה של אשה - כאילו מסתכל במקום התורפה.

²²² ונקרב את קרבן ה' איש אשר מצא כלי זהב אצעדה וצמיד טבעת עגיל וכומז לכפר על נפשתינו לפני ה'

²²³ ויקצף משה על פקודי החיל שרי האלפים ושרי המאות הבאים מצבא המלחמה

²²⁴ ויאמרו אל משה עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד ממנו איש

²²⁵ ונקרב את קרבן ה' איש אשר מצא כלי זהב אצעדה וצמיד טבעת עגיל וכומז לכפר על נפשתינו לפני ה'

43. סד, ב

כ"ז

משנה

יוצאה אשה בחוטי שער - בין משלה,
 בין משל חבירתה,
 בין משל בהמה.
 ובטופפת, ובסרביטין - בזמן שהם תפורין,
 בכבול,
 ובפאה נכרית - לחצר,
 במוך שבאזנה,
 ובמוך שבסנדלה,
 ובמוך שהתקינה לנדתה,
 בפילפל,
 ובגלגל מלח,
 וכל דבר שניתן לתוך פיה.
 ובלבד שלא תתן לבתחלה בשבת,
 ואם נפל - לא תחזיר.
 שן תותבת,
 שן של זהב -
 רבי מתיר,
 וחכמים אוסרים.

גמרא

וצריכא,
 דאי אשמעינן: דידה - משום דלא מאיס,
 אבל חבירתה דמאיס - אימא לא.
 ואי אשמעינן: דחבירתה - דבת מינה הוא,
 אבל דבהמה לאו בר מינה הוא - אימא לא.
 צריכא.

תנא:

"ובלבד שלא תצא: ילדה בשל זקנה,
 וזקנה בשל ילדה".

בשלמא "זקנה בשל ילדה" - שבת הוא לה.
 אלא "ילדה בשל זקנה" - אמאי? גנאי הוא לה!

איידי דתנא: "זקנה בשל ילדה",
 תנא נמי: "ילדה בשל זקנה".

מתני'

בחוטי שער. שקולעת בהן
 שעה:
 בין משלה. תלושין:
 בין משל בהמה. כגון של סוס:
 שהן תפורין. לסבכה דתו לא
 שלפא להו לאחוויי:
 לחצר. אכבול ופיאה נכרית קאי
 דאסרו לעיל למיפק בה לרה"ר
 ואיצטריך לאשמעינן דלחצר
 מותר וכבול דסיפא דמתני' לא
 איפלגו בה אמוראי דלכולי
 עלמא כיפה של צמר:
 פיאה נכרית. קליעת שער
 תלושה וצוברתה על שעה עם
 קליעתה שתראה בעלת שער:
 במוך שבאזנה. שנותנת לבלוע
 ליחה של צואת האוון:
 שבסנדלה. לתענוג:
 לנדתה. באותו מקום שיבלע בו
 הדם ולא יטנף בגדיה:
 פלפל. פלפל ארוך נותנת אשה
 בפיה שריחה רע:
 גלגל מלח. כמו גרגיר מלח
 לרפואת חולי שיניים:
 שנתנה לתוך פיה. מבעוד יום:
 שן תותבת. נותנת בלחיה
 ממקום אחר והיא של זהב:
 רבי מתיר. לצאת בה:
 וחכמים אוסרין. דכיון דמשונה
 משאר השינים דילמא מיחייכי
 עלה ושקלה לה מהתם וממטי
 לה בידה ובגמרא אמרינן דשל
 זהב נקט דווקא ל"א שן תותבת
 שן של אדם היתה ואהיתירא
 דלעיל קאי ולא אפלוגתא דרבי
 ורבנן והכי קאמר בפלפל ובגלגל
 מלח ושן תותבת שן של זהב רבי
 מתיר כו':

גמ'

דלא מאיס. וליכא למימר
 דמשלפא ליה משום דמחכו עלה
 וממטי ליה בידיה:
 דבת מינה הוא. ולא מינכר ולא
 מחייכי עלה:
 ובלבד שלא תצא זקנה. בחוטי
 שער של ילדה וילדה בשל זקנה
 דלבנות על שחורות או שחורות
 על לבנות מאיס ואתי למישלף:

44. סד, ב

["יוצֵאָה אֲשֶׁה ...] בְּכַבּוּל וּבַפֶּאֶה נְכַרִּית - לְחֶצֶר."

אָמַר רַב:

כָּל שְׂאֵסְרוּ חֲכָמִים לְצֵאת בּוֹ לְרִשּׁוֹת הָרְבִים - אֶסּוּר לְצֵאת בּוֹ לְחֶצֶר,
חוּץ מִ: כְּבוּל,
וּפֶאֶה נְכַרִּית.

רַבִּי עֲנִי בַר שִׁשּׁוֹן מְשַׁמֵּיהָ דְרַבִּי יִשְׁמַעֵאל בְּרַבִּי יוֹסִי אָמַר:
הַכֹּל כְּכַבּוּל.

תֵּנּוּ:

"בְּכַבּוּל וּבַפֶּאֶה נְכַרִּית לְחֶצֶר",

בְּשִׁלְמָא לְרַב - נִיחָא,

אֶלָּא לְרַבִּי עֲנִי בַר שִׁשּׁוֹן - קִשְׂיָא!

רַבִּי עֲנִי בַר שִׁשּׁוֹן מְשַׁמֵּיהָ דְמָאן קָאָמַר לִיה?
מְשַׁמֵּיהָ דְרַבִּי יִשְׁמַעֵאל בַּר יוֹסִי,
רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בַּר יוֹסִי - תֵּנָא הוּא, וּפְלִיג.

וְרַב, מָאִי שָׁנָא הֵנִי?

אָמַר עוּלָא:

כְּדִי שְׁלָא תִתְגַּנֵּה עַל בַּעְלָה.

כְּדִתְנִיָא:

"וְהִדְוָה בְּנִדְתָה" ²²⁶ (ויקרא טו, לג) -

זְקָנִים הָרָאוּשׁוּנִים אָמְרוּ: שְׁלָא תִכְחֹל,

וְלָא תִפְקוּס,

וְלָא תִתְקַשֵּׁט בְּבִגְדֵי צְבָעוֹנִין.

עַד שֶׁבָּא רַבִּי עֲקִיבָא וְלִימַד:

אִם כֵּן אַתָּה מְגַנֵּה עַל בַּעְלָה, וְנִמְצָא בַּעְלָה מְגַרְשָׁה!

אֶלָּא, מַה תִּלְמוּד לִזְמַר: "וְהִדְוָה בְּנִדְתָה"?

בְּנִדְתָה תְּהָא עַד שֶׁתְּבֵא בְּמִים."

רַבִּי

כָּל שְׂאֵסְרוּ חֲכָמִים. בְּרִישׁ פְּרָקִין
חוּטֵי צִמּוֹר וּפְשִׁתָּן טוֹטַפְתּוּ וּשְׂאֵר
הַשְּׁנוּיִים בְּמִשְׁנֵה שְׂאֵסוּר לִלְכַת
בְּהֵן לַרְהִי"ר:

אֶסּוּר לְצֵאת לְחֶצֶר. וְאִף עַל גַּב
דְּשָׂרֵי לְטַלְטוּלִינְהוּ דְתוֹרַת כָּלִי
עֲלִיהֶן כְּדָאֲמַרְן הָרִי הֵן כִּכְל
הַכְּלִים הַנְּטִלִים בְּחֶצֶר מִיְהוּ דֶרֶךְ
מַלְבוּשׁ אֶסּוּר דְּמִרְגְּלָה לִיה
וּנְפִקָא בֵּיה לַרְהִי"ר:

חוּץ מְכַבּוּל וּפִיָּאָה. שְׁמוֹתָר
לְחֶצֶר כְּדִתְנֵן בְּמִתְנִיתֵין וְטַעֲמָא
מִפְּרַשׁ לְקַמְיָה:

הַכֹּל כְּכַבּוּל. כָּל הַנְּאֶסְרִים לֹא
נִאֶסְרוּ אִלָּא לַרְהִי"ר אֲבָל לְחֶצֶר
מוֹתָרִים כְּכַבּוּל:

בְּשִׁלְמָא לְרַב נִיחָא. מִדְּנִקְט הֵנִי
וּשְׁבִקִינְהוּ לֵאִינְךָ דְּמִיתְנִי
בְּהַדְיָהוּ לְאִיסוּרָא בְּרִישָׁא
דְּמִתְנִיתֵין מְכַלְל דְּכוּלְהוּ אִף
לְחֶצֶר בְּאִיסוּרֵיהוּ קִיִּימִי:

כְּדִי שְׁלָא תִתְגַּנֵּה. הַתִּירוּ לֵה
קִצַּת קִישׁוּטִים הַנְּאִים:

כְּדִתְנִיָא. דְּחִשׁוּ רַבְּנֵן לְהַכִּי:

בְּנִדְתָה. הֵיוּ דוֹרְשִׁין הָרָאוּשׁוּנִים
כְּמִשְׁמַעוּ כְּדָבָר הַמְּנֻדָּה
וּמִרְחִיקָה מִבַּעְלָה:

שְׁלָא תִכְחֹל. עֵינֵיהָ:

וְלָא תִפְקוּס. שְׂרָק עַל פְּנֵיהָ
טִינְפָאֲנִיל { טִיפִּינּוּ"ן: אֲדוּם
(לְפָרְכּוּס הַפְּנִים)} בְּלַעֲיִז וְהוּא
אֲדוּם:

תְּהָא בְּנִדְתָה. בְּטוּמְאָתָה:

עַד שֶׁתְּבֵא בְּמִים. לְטַבּוּל וְאֵעִי"פ
שֶׁעֲבָרוּ זֵי שְׁלָה וּפְסִק מְעִינָה:

²²⁶ וְהִדְוָה בְּנִדְתָה וְהוּב אֶת זִבּוֹ לְזִכָּר וְלִנְקָבָה וְלֵאשׁוּ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם טְמוּאָה

45. סד, ב - סה, א

רש"י

כל שאסרו חכמים משום מראית העין. שלא יחשדוהו באיסור כגון שריון וקסדא ומגפיים או לא יקשור גמלים זה בזה דמיחזי כאזיל לחינגא: **ולא בזוג אע"פ שהוא פקוק.** ואינו מוליד קול לא תצא בהמה בו וטעמא פרישנא בפי במה בהמה (לעיל דף נד:). משום דמיחזי כאזיל לחינגא: **ותניא.** בברייתא דבחצר דליכא מראית העין מותר: **שוטחן בחמה.** מי שנשרו כליו בדרך במי גשמים: **אבל לא כנגד העם.** שלא יאמרו כבסן בשבת האי תנא סבר דמידי דמשום מראית העין מותר בחדרים:

אמר רב יהודה אמר רב:

כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין, אפילו בחדרי חדרים - אסור.

תנן:

"ולא בזוג אף על פי שפקוק."

ותניא עליה:

"פוקק לה זוג בצוארה ומטייל עמה בחצר!"

תנאי היא:

דתניא:

סה,א **"שוטחן בחמה, אבל לא כנגד העם.**

רבי אלעזר ורבי שמעון - אוסרין."

46. סה, א

רש"י

אוסרין. כרב: עשתה לו בית יד. למוך שבאותו מקום מהו למיסריה דילמא שקלה וממטא לה בידים דלא מאיס לאוחזה בבית יד שלה: עשתה. לה בית יד מותר. דלא אמרינן לא מאיס אלא אפילו בבית יד מאיס: רבי יוחנן נפיק ביה לבי מדרשא. במוך שבאזנו שהיה זקן והיתה לו צואת האוזן מרובה: וחלוקין עליו חבריו. מפני שלא היה קשור באזנו והוא יוצא בו לרה"ר: הא דמיהדק. דר' יוחנן היה תוחב באזנו יפה ומחדק ולא בעי קשירה ודרמי בר יחזקאל בדלא מיהדק ל"א מתלמידי רבינו הלוי דרבי יוחנן קשור הוה ובית מדרשו סמוך לביתו הוה ולא היתה רה"ר מפסקת:

"ובמוך שבאזנה".

תני רמי בר יחזקאל: "והוא שקשור באזנה".

"ובמוך שבסנדלה".

תני רמי בר יחזקאל: "והוא שקשור לה בסנדלה".

"ובמוך שהתקינה לה לנדתה".

סבר רמי בר חמא למימר: והוא שקשורה לה בין יריכותיה.

אמר רבא: אף על פי שאינו קשור לה, כיון דמאיס לא אתיא לאיתויי.

בעא מיניה רבי ירמיה מרבי אבא: עשתה לה בית יד - מהו?

אמר ליה: מותר.

איתמר נמי: אמר רב נחמן בר אבא רבי יוחנן: עשתה לה בית יד - מותר.

רבי יוחנן נפיק ביה²²⁷ לבי מדרשא, וחלוקין עליו חבריו.

רבי ינאי נפיק בהו לכרמלית, וחלוקין עליו כל דורו.

והתני רמי בר יחזקאל: "והוא שקשור לה באזנה!"

לא קשיא: הא - דמיהדק, הא - דלא מיהדק.

47. סה, א

כ"י

והא תני רמי והוא שקשור כו'. וכי קשור מיהא אפילו לרה"ר מותר ואמאי קאמר לבי מדרשו ולא קאמר לרשות הרבים ומשני דר' יוחנן קשור ולא מיהדק הקשר ולשון ראשון מיושב מזה:

לדורשיני. לחולי השינים:

זנגבילא. גיזירו {ייניבר"א: זנגויל}:

דרצונא. קנמון:

לא שנו. דחכמים אוסרין אלא של זהב שמשונה במראה משאר שינים ודילמא מבזו לה ושקלה לה בידה וממטיא:

אבל של כסף. שדומה לשאר השינים דברי הכל מותר לשון רבותי ולי נראה טעמא דשל זהב משום דחשיבא ואתי לאחוויי לכך אסור אבל של כסף לא חשיבא ולא אתי לאחוויי וללשון רבותי קשיא לי הא דאמר אבבי רבי ור"ש בן אלעזר כו' ואי טעמא דרבנן משום דחייכי עלה הוא מאי שנא רבי דקחשיב ליה רבנן נמי לאו לאחוויי חיישי ויש לתרץ דרבנן מיסר קאסרי מכל מקום ורבי מתיר דקסבר לא חייכו עלה ולא שלפא להו ומיהו ה"ל למיחש דלמא שלפא לה משום אחוויי אלא לא שלפא משום דאי מחוי לה גנותא היא:

רבי הא דאמרן. דלא חייש דילמא שלפא:

פוטר בכובלת. ואוקימנא דהאי פוטר מותר לכתחילה הוא ואמר טעמא מאן דרכה למיפק בכובלת אשה שריחה רע ולא שלפא ומחויא גנותה:

למטה מן הסבכה. כגון כיפה של צמר:

יוצאה בה. דלא חיישינן דילמא שלפא ומחויא דמיגלי שיערה ומגניא בה שהסבכה נוי הוא לשער:

"בפלפל ובגלגל מלח".

"פלפל" - לריח הפה,

"גלגל מלח" - לדורשיני.

"ובל דבר שנותנת לתוך פיה".

זנגבילא.

אי נמי,

דרצונא.

"שן תותבת - שן של זהב,

רבי מתיר,

וחכמים אוסרין".

אמר רבי זירא:

לא שנו אלא של זהב,

אבל בשל כסף - דברי הכל מותר.

תניא נמי הכי:

"בשל כסף - דברי הכל מותר,

של זהב -

רבי מתיר,

וחכמים אוסרין".

אמר אבבי:

רבי, ורבי אליעזר, ורבי שמעון בן אלעזר - כולהו סבירא להו:

דכל מידי דמיגניא ביה - לא אתיא לאחוויי.

רבי - הא דאמרן.

רבי אליעזר -

דתניא:

"דבי אליעזר פוטר בכובלת ובצלוחית של פליטון".

רבי שמעון בן אלעזר:

דתניא:

"כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר:

כל שהוא למטה מן הסבכה - יוצאה בו,

למעלה מן הסבכה - אינה יוצאה בו".

48. סה, א

רס"י

מִשְׁנָה

יוֹצֵאָהּ בְּסֵלַע שְׁעַל הַצִּינִית.
הַבְּנוֹת קִטְנוֹת יוֹצֵאוֹת: בְּחוּטִין,
וְאֶפִּילוֹ בְּקִיסְמִין שְׂבָאֲזֵנֶיהֶם.
עֲרֵבִיּוֹת יוֹצֵאוֹת רְעוּלוֹת.
וּמְדִיּוֹת פְּרוּפוֹת,
וְכָל אָדָם,
אֶלָּא שְׂדֵבְרוֹ חֲכָמִים בְּהֵן.
פּוֹרְפֵת עַל הָאָבֹן,
וְעַל הָאָגוֹז,
וְעַל הַמְּטַבֵּעַ.
וּבְלִבְד שְׁלֵא תִפְרוֹף לְכַתְחַלָּה בְּשַׁבָּת.

גְּמָרָא

מאי "צִינִית"?

בת ארעא.

ומאי שנא סלע?

אילימא כל מידי דאקושא מעלי לה - ליעבד לה חספא!
אלא משום שוכתא - ליעבד לה טסא!
אלא משום צורתא - ליעבד לה פולסא!

אמר אביי:

שמע מינה: כוליהו מעלין לה.

מתני'

סלע מטבע הוא:

צינית. מפרש בגמ':

הבנות קטנות. שמנקבות אזניהם
ואין עושין נזמים עד שיגדלו
ונותנין חוטין או קסמים
באזניהם שלא יסתמו אזניהם
לוי"ה:

ואפילו. רבותא קאמר דאע"ג
דלאו תכשיט נוי הוא אורחא
בהכי ולא משאוי הוא ויש
מפרשין חוטין שקולעת בהן
שערה דאסרינן לגדולה בריש
פרקין התם משום דשכיחא בהו
טבילה אבל קטנות דלא שכיחא
בהו טבילה שרי ולשון ראשון הגון
מזה חדא דקטנות נמי צריכות
טבילה לטומאת מגע משום
טהרות ואף נדות נמי שכיחות בהו
כדתניא (נדה דף לב.) מעשה שהיה
והטבילה קודם לאמה ועוד
מדקתני אפי' בקיסמין איכא
למישמע דחוטין נמי אאזנים
קיימי דאי חוטי הראש לא שייך
למיתני אפי' בקסמין:

ערביות. נשים ישראליות שבערב:

יוצאות רעולות. דרך ערביות
להיות מעוטפות ראשן ופניהם
חוץ מן העינים וקרי לה בלשון
ערבי רעולות היינו הרעלות
דכתיב גבי תכשיטי נשים בספר
ישעיה:

מדיות. נשים ישראליות שבמדי:

פרופות. שמעטפות בטלית ותולה
הרצועה בשפתה האחת כנגד
צוארה ובשפתה השנית כורכת
אבן או אגוז וקושרת הרצועה
בכרך ואין הטלית נופל מעליה:

פורפת. כמו קרסים דמתרגמינן
פורפין כל המחבר בגד לחבירו
קרי פריפה:

ובלבד שלא תפרוף לכתחלה

בשבת. ובגמ' פריך והאמרת
רישא פורפת:

גמ'

בת ארעא. מכה שהיא תחת פרסת
הרגל וקושר בה סלע לרפואה:

דאקושא. שהיא קשה ומגינה על

המכה מקוצים ויתדות דרכים:

שוכתא. ליחלוחית היוצא מן

הכסף ובלע"ז רוי"ל {רודי"ל:

חלודה (מדובר כאן בחמצון

הכסף)} ויפה למכה שוכתא כמו

דשתך טפי דאלו מציאות (בי"מ דף

כו.) ומשתכין כנחשת דתענית (דף

ח.):

ליעבד טסא. דכספא טיבעא למה

לי אלא משום צורתא דטיבעא

מעליא למכה ולא שוכתא:

ליעבד פולסא. עגול של עץ ויצור

עליו:

אמר אביי ש"מ. ממתני' דנקט

סלע:

כולהו בהדדי מעלו לה. ולהכי

נקט סלע דאיתנהו לכולהו

אקושא ושוכתא וצורתא:

49. סה, א-ב

רס"י

לא שביק להו לבנתיה כו'. מפרש לקמן טעמא דכולהו:
גניאן גבי הדדי. לישן זו אצל זו בעודן בתולות:
מקואות ביומי ניסן. של מים מכונסין או סמוך לנהר וממשיך לתוכן מי הנהר וטובלות שם:
ומפצי ביומי תשרי. שטובלות בפרת ומפני הטיט שלא יהא חציצה נותנות המפץ תחת רגליהן:
דצבעונין. וחייש למישלף ואחוויי:
המסוללות. מתחכות משום תאות תשמיש:
פסולות לכהונה. לכהן גדול דלא הויא בתולה שלימה דאע"ג דכהן גדול ביומיה לא הוה הואיל ודרך זנות חשיב ליה לאו אורח ארעא:
דלא לילפן גופא נוכראה. ויתאוו לשכב עם איש:
מטרא במערבא. בארץ ישראל:
סהדא רבה פרת. פרת מעיד בדבר שהוא יורד מארץ ישראל לבבל וגדל ממי הגשמים ויודעין בני בבל שירדו גשמים בהרי ארץ ישראל ושמחים על אחיהם ואבוה דשמואל נמי כרב סבירא ליה דאמר פרת גדל ומימיו מתברכין עיי' גשמים:
וסבר שמא ירבו נוטפים. היינו גשמים על הזוחלין הנובעין ותנן במסכת מקואות (פ"ה מ"ה) הזוחלין כמעין והנוטפין כמקוה ושנינו בתי"כ אך מעין ובור מקוה מים יכול מילא על כתפו ועשה מקוה בתחילה יהא טהור ת"ל מעיין מה מעיין בידי שמים אף מקוה בידי שמים אי מה מעיין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין ת"ל אך מעיין המעיין מטהר בזוחלין ומקוה מטהר באשבורן ומהו אשבורן דקו וקיימי לאפקי שאם הטביל בו כלים דרך זחילתו כשהן נמשכין ויורדים למקוה לא עלתה להם טבילה דבור ומקוה כתיב דקו וקיימי אבל נובעין מטהרין כמו שהן זוחלין ומושכין מגבוה לנמוך כדרך כל הנהרות הלכך ביומי ניסן שהנהרות גדילים ממי הגשמים של ימי החורף ומהפשרת השלגים חייש שמא ירבו הנוטפין על הזוחלין שניתוספו בנהר מן הגשמים על הזוחלים החיים ובטלו הזוחלין החיים בנוטפים ואין תורת מעיין עליהן לטהר בזוחלין אלא באשבורן ועביד להו מקוואות דקו וקיימי ואני קבלתי מרבינו הלוי משום דספק זיבות ניהו וזבה טעונה מים חיים ואי אפשר להעמיד שמועתו משום דאמרינן חומר בזב מבזבה שהזב טעון מים חיים וזבה אינה טעונה מים חיים וחזרתי ובדקתי לפרשה וכן נראה בעיני כמו שפירשתי ורובא דעלמא מפרשים נוטפין כשאובין ולא מילתא היא דתנן הנוטפין כמקוה: דהו להו שאובין ל"ג:
מכיפיה מיברך. משפתו וממקורו ומסלעו סלע מתרגמינן כיפה מכיפיה מיברך ולא ממי הגשמים:

ופליגא דידיה אדידיה. דשמואל אשמואל:
אין המים מטהרין בזוחלין. אין מטהרין אדם וכלים הטובלין בהן דרך זחילה וצריך להמשיכן למקוה ולטבול במקוה:
אלא פרת ביומי תשרי. שחדלו הגשמים ורבו הזוחלין עליהם ויש תורת מעיין על נהרות המושכין אלמא סבירא ליה שגדילין ממי הגשמים ואני שמעתי בבכורות מטהרין בזוחלין שהנוטפין שבתוכן מטהרין בריבוי הזוחלין ויתבטלו הנוטפין בהן להיות זב וזבה טובלין בהן בשביל הזוחלין:

"הבנות יוצאות בחוטיין"

אבוה דשמואל לא שביק להו לבנתיה דנפקי בחוטיין, ולא שביק להו גניאן גבי הדדי, ועביד להו מקואות ביומי ניסן, ומפצי ביומי תשרי.

"לא שביק להו יוצאות בחוטיין"

והאנן תנן:

"הבנות יוצאות בחוטיין!"

בנתיה דאבוה דשמואל דצבעונין הו.

"לא שביק להו גניאן גבי הדדי"

לימא מסייע ליה לרב הונא,

דאמר רב הונא:

סה, ב נשים המסוללות זו בזו פסולות לכהונה.

לא, סבר: כי היכי דלא לילפן גופא נוכראה.

"ועביד להו מקוה ביומי ניסן"

מסייע ליה לרב,

דאמר רב:

מטרא במערבא - סהדא רבה פרת.

סבר: שלא ירבו הנוטפין על הזוחלין.

ופליגא דשמואל.

דאמר שמואל:

נהרא מכיפיה מיברך.

ופליגא דידיה אדידיה!

דאמר שמואל:

אין המים מטהרין בזוחלין, אלא פרת ביומי תשרי בלבד.

50. סה, ב

רס"י

והא אמרת רישא פורפת. וההיא ודאי לכתחלה קאמר בשבת דאי מבעוד יום ולאשמועינן דיוצאה בו בשבת הא תנא רישא מדיות פרופות: **סיפא**. דקתני לא תפרוף: **אתאן למטבע**. דלאו בר טלטול הוא אבל אבן שהקצה לכך ראוי לטלטול: **להוציא לבנה הקטן**. לאוכלו: **תיבעי למאן דאמר**. פלוגתא בכל כתבי הקדש (לקמן דף קכ.). לובש כל מה שיכול ללבוש דברי רבי מאיר ואפילו עשרה חלוקים זה על זה רבי יוסי אומר שמונה עשר כלים כדרך שהוא לובש בחול: **דרך הוצאה בכך**. כגון מוכרי כסות מוציאין אותו דרך מלבוש:

"פורפת על האבן ועל האגוז ועל המטבע, ובלבד שלא תפרוף לכתחלה בשבת".

והאמרת רישא: "פורפת!"

אמר אביי:

סיפא אתאן ל"מטבע".

בעי אביי:

אשה מהו שתערים ותפרוף על האגוז להוציא לבנה קטן בשבת?

תיבעי למאן דאמר: מערימין בדליקה²²⁸,

תיבעי למאן דאמר: אין מערימין בדליקה²²⁹.

"תיבעי למאן דאמר מערימין בדליקה".

התם הוא - דאי לא שרית ליה, אתי לכבויי,

אבל הקא - אי לא שרית ליה לא אתי לאפוקי.

או דלמא:

אפילו למאן דאמר: "אין מערימין בדליקה",

התם - דרך הוצאה בכך,

אבל הקא - אין דרך הוצאה בכך, אימא שפיר דמי.

תיקו.

²²⁸ לפי גירסת הב"ח

²²⁹ לפי גירסת הב"ח

51. סה, ב - סו, א

ר"ז

מתני'

הקטע. שנקטעה רגלו: **יוצא בקב שלו**. דמנעל דידיה הוא:

ור' יוסי אוסר. דלאו תכשיט הוא: ואם יש לו בית קבול כתייתן שנחקק בו כדי קיבול כתייתן של בגדים רכין ומוכין להניח ראש שוקו עליהן:

טמא. מקבל טומאת מגע אבל אם אין לו אלא בית קבול ראש שוקו ואינו מניח שם כתייתן לאו בית קבול לטומאה והוה ליה כפשוטי כלי עץ ודומיא דשק בעינן שקבול שלו עשוי לטלטל על ידו מה שנותנין לתוכו אבל שוקו אינו מיטלטל ע"ג הכלי:

סמוכות שלו. סמוכות של קיטע יש קיטע בשתי רגליו מהלך על שוקיו ועל ארכובותיו ועושה סמוכות של עור לשוקיו:

טמאין מדרס. אם זב הוא דהא לסמיכת גופו עביד ומדרס הזב עושה אב הטומאה:

יוצאין בהן בשבת. דתכשיט דידיה הוא:

ונכנסין בהן לעזרה. דאע"ג דתנן (ברכות דף נד.) לא יכנס אדם להר הבית במנעלו הני לאו מנעל נינהו דלאו בראש רגלו הן:

כסא. יש קיטע שיבשו וכווצו גידי שוקיו ואפי' על ארכובותיו אינו יכול לילך ועושין כמין כסא נמוך ויושב עליו וכשהוא מהלך נסמך על ידיו בספסלים קטנים ועוקר גופו מן הארץ ונדחף לפניו וחוזר ונח על אחוריו והכסא קשור לו מאחריו:

סמוכות. של אותו קיטע עושה לה סמוכות של עור או של עץ לראשי שוקיו או רגליו התלויין וכשהוא נשען על ידיו ועוקר עצמו נשען גם על רגליו קצת:

ואין יוצאין בהן בשבת רבותינו אומרים מפני שאינם צריכין לו כל כך ולא נהירא לי טעמא ואיכא למימר דאידי דתלו ולא מנחי אארעא זימנין דמשתלפי: **ואין נכנסין בהן בעזרה**. דמנעל נינהו:

לוקטמין. טלמשק"א {**טלימשי"א: מסכה**} נעשין לשחוק להבעית תינוקות:

טהורים. מלקבל טומאה דאינו לא כלי תשמיש ולא תכשיט:

גמ'

היכי תנן. הקיטע יוצא ורבי יוסי אוסר או אין הקיטע יוצא ורבי יוסי מתיר: בר שירא:

קיטונא. חדר קטן של בית המדרש:

סמך סמך. ר' יוסי אוסר שתי תיבות שיש בהן סמך סמך זו אצל זו:

משנה

הקיטע יוצא בקב שלו,

דברי רבי מאיר.

ורבי יוסי אוסר.

סו,א

ואם יש לו בית קיבול כתייתן - טמא.

סמוכות שלו - טמאין מדרס,

יוצאין בהן בשבת,

ונכנסין בהן בעזרה.

כסא וסמוכות שלו - טמאין מדרס,

ואין יוצאין בהן בשבת,

ואין נכנסין בהן בעזרה.

לוקטמין - טהורין,

ואין יוצאין בהן.

גמרא

אמר ליה רבא לרב נחמן:

היכי תנן?

אמר ליה:

לא ידענא.

הילכתא מאי?

אמר ליה:

לא ידענא.

איתמר:

אמר שמואל:

"אין הקיטע".

וכן אמר רב הונא:

"אין הקיטע".

אמר רב יוסף:

הואיל ואמר שמואל: "אין הקיטע",

ואמר רב הונא: "אין הקיטע",

אנן גמי ניתני: "אין הקיטע".

מתקיף לה רבא בר שירא:

לא שמיע להו הא דמתני ליה רב חנן בר רבא לחייא בר רב קמיה דרב, בקיטונא דבי רב:

"אין הקיטע יוצא בקב שלו,

דברי רבי מאיר,

ורבי יוסי מתיר".

ומחוי ליה רב:

איפוך!

אמר רב נחמן בר יצחק:

וס'ימנא: "סמ"ך סמ"ך".

ואף שמואל, הדר ביה.

רש"י

או של שמאל בימין. סנדל של שמאל נעל בימין וחלצה דחליצה בימין הוא דגמר רגל רגל ממצורע:

מאן תנא. דסנדל של עץ חשיב נעלו:

סנדל של סיידין. מוכרי סיד וכשמתעסקין בו נועלין אותו ושל עץ הוא מפני שהסיד שורף את העור: ואמר רב הונא גרסי:

מאן הודו לו ר' מאיר. דאמר הקיטע יוצא בקב שלו:

ור' יוחנן בן נורי מטהר. דלאו אורחא לעשות מקש אלא מקנים ומנעל נמי לאו אורחיה מעץ אלא מעור זה לשון רבותי ולי נראה סנדל של סיידין של קש הוא ור' יוחנן בן נורי מטהר בכלי קש דלאו עץ נינהו ור' עקיבא כעץ חשיב להו דקשין הן:

קש. זנבות השבלים:

דתנן:

"חליצה בסנדל שאינו שלו,

בסנדל של עץ,

או של שמאל בימין - חליצה בשרה" (יבמות קא).

ואמרין: מאן תנא?

אמר שמואל: רבי מאיר היא,

דתנן:

"הקיטע יוצא בקב שלו,

דברי רבי מאיר,

רבי יוסי אוסר."

ואף רב הונא הדר ביה,

דתנאי:

"סנדל של סיידין - טמא מדרס,

ואשה חולצת בו,

יוצאין בו בשבת,

דברי רבי עקיבא

ולא הודו לו."

והתנן²³⁰:

"הודו לו" (עדויות ב, ח)!

אמר רב הונא:

מאן "הודו לו"? רבי מאיר,

ומאן "לא הודו לו"? רבי יוסי.

רב יוסף אמר:

מאן "לא הודו לו"? רבי יוחנן בן נורי.

דתנן:

"מחצלת הקש ושפופרת הקש"²³¹,

רבי עקיבא מטמא,

ורבי יוחנן בן נורי מטהר" (כלים יז, ז).

אמר מר:

"סנדל של סיידין - טמא מדרס."

הא לאו להילוכא עבדי!

אמר רב אחא בר רב עולא:

שכן הסייד מטייל בו עד שמגיע לביתו.

²³⁰ גירסת הגהות הגר"א

²³¹ הגהות הגר"א, רש"י. גירסת וילנא: "בורת של קש ושפופרת של קנים"

52. סו, א-ב

רס"י

ואין טמא מדרס. דלא מסתמיך עליה הא דנקט טומאת מת הי"ה לכל טומאת מגע אלא משום דאמר אין טמא מדרס שהוא אב הטומאה נקט נמי טומאת מת והכי קאמר נעשה אב הטומאה ע"י מת דכלי עץ שיש לו בית קבול הוא ומקבל כל טומאת מגע ואהל ועל ידי כל הטומאות הוא נעשה ראשון ועל ידי מת שהוא אבי אבות הטומאה נעשה אב הטומאה ואין נעשה אב הטומאה ע"י מדרס דקסבר לאו לסמיכה עבידי אלא לתכשיט ואומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו: . עגלה של קטן. לצחק בה ולטלטלו עליה: **טמאה מדרס.** הואיל ופעמים שיושב עליה והאי נמי זימנין דמסתמיך עליה: **טהור מכלום.** לא מדרס ולא שאר טומאה לא מטמא מדרס משום דלאו לסמיכה עביד שעל רגלו מהלך ואע"ג דמיסתמיך עליה לפרקים ושאר טומאה נמי לא דפשוטי כלי עץ הוא אלמא אע"ג דזימנין דמסתמיך עליה הואיל ועיקר עשייתה אינה לכך אינה טמאה מדרס ואין לומר משום דפשוט הוא יהא טהור ממדרס דלא הוזכרה טהרת פשוטי כלי עץ אלא לטומאת מגע ואהל דטעמא משום דאיתקש לשק הוא וגבי מת ושרצים הויא היקישא: **לתרוצי סוגיא.** לתקן פסיעותיו ולזקוף קומה מפני שרגליו ושוקיו רותתות ולא לסמיכת כל גופו:

ואם יש לו בית קיבול בתיתין - טמא."

אמר אבי:

"טמא" - טומאת מת.

ואין טמא מדרס.

רבא אמר:

אף טמא מדרס.

אמר רבא:

מנא אמינא לה?

דתנן:

"עגלה של קטן - טמאה מדרס" (ביצה כג:).

ואבי אמר:

התם - סמיה עילויה,

הכא - לא סמיה עילויה.

אמר אבי:

מנא אמינא לה?

דתנא:

"מקל של זקנים - טהור מכלום."

ורבא:

התם - לתרוצי סוגיא עבידא.

הכא - לסמוך עילויה הוא דעבידא, וסמיה עליה.

סו, ב

רש"י

אני שונה אשה חולצת בהן.
אלמא נעל קרינא ביה:

53. טו, ב

"טמאיו מדרס, ואיו יוצאיו בהו בשבת, ואיו נכנסיו בהו לעזרה".

תני תנא קמיה דרבי יוחנן:
"נכנסיו בהו לעזרה".

אמר ליה:
אני שונה: "אשה חולצת בו", ואת אמרת: "נכנסיו"!
תני: "איו נכנסיו בהו לעזרה".

54. סו, ב

רש"י

חמרא דאכפא. חמור הנישא
 בכתפיים הליצנים עושין אותו
 ונראה כמי שרוכב עליו
 ובמקומו נקרא ארדפיס"א
 {ארדיפיצי"א: חיקוי,
 תחפושת, מרכוף} : קישורי:
 אשקצי"ש אישקצי"ש: קביים
 (מדובר כאן בקביים שהן
 כלונסאות גבוהים, והאדם
 מהדק אותם לרגליו והולך
 במקום טיט, או משתמש בהם
 כדי להתנשא למעלה ולראות
 מרחוק (משמעות מס' 3 במילון
 אבן-שושן). ראה גם תוספות
 דה"מ קישורי) שמהלכין בהם
 במקום טיט וקשיא לי נהי
 דטהורין מטומאת מגע דפשוטי
 כלי עץ נינהו אבל מן המדרס
 למה טהורין:
 פרמי. טלמוסא {טלימשי"א:
 מסכה} הנקשרת על הפרצוף
 להבעית הבנים קטנים:

"לוקטמין טהורין".

מאי "לוקטמין"?

אמר רבי אבהו:

חמרא דאכפא.

רבא בר פפא אמר:

קשירי.

רבא בר רב הונא אמר:

פרמי.

55. סו, ב

רס"י

משנה

הבנים יוצאין בקשרים,
ובני מלכים בזוגין,
וכל אדם,
אלא שדברו חכמים בהוה.

גמרא

מאי "קשרים"?

אמר אדא מרי אמר רב נחמן בר ברון אמר רב אשי בר אבין אמר רב יהודה:
קשרי פואה.

אמר אביי:

אמרה לי אם:
תלתא - מוקמי,
חמשה - מסו,
שבעה - אפילו לכשפים מעלי.

אמר רב אחא בר יעקב:

והוא דלא חזי ליה שמשא וסיהרא,
ולא חזי מיטרא,
ולא שמייע ליה קול ברזלא, וקל תרנגולתא, וקל ניגרי.

אמר רב נחמן בר יצחק:

נפל פותא בבירא.

מאי איריא בנים, אפילו בנות נמי!

מאי איריא קטנים, אפילו גדולים נמי!

אלא מאי "קשרים"?

כי הא דאמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר גודיא:

בן שיש געגעעין על אביו, נוטל רצועה ממנעל של ימין וקושר לו בשמאלו.

אמר רב נחמן בר יצחק:

וסימניך: תפילין.

וחילופא - סכנתא.

מתני'

בקשרים. מפרש בגמרא:

בזגין. אישקליטי"ש
{ אישקליטי"ש: פעמונים
(בסוגייתנו הפעמונים הם לנוי,
כמו במעיל הכהן הגדול) } של
זהב לנוי:

גמ'

אדא מרי. כך שמו:

קשרי פואה. גרנצ"א {פואה
(עשב, שמשורשו מפיקים צבע
אדום)} קושרים בקשרים
ותולין בצואר לרפואה ולא
ידעתי לאיזה חולי:

מוקמי. מעמידין החולי שלא
יגדל: . ה'. קשרים:

מסו. מתרפאין:

נגרי. פסיעות:

נפל פותא בבירא. נפל רפואת
הפואה בבור דאין אדם נזהר
בכל אלו:

מאי איריא בנים. לרב יהודה
פריך אי קישורין דמתני'
לרפואת חולי נינהו מאי איריא
בנים:

געגעעין. ברמוריט {ברמוריט"ש:

חשק, געגעעים (מלה במלה:

נעיות אהבה)} מגעגע עליו ואינו
יכול ליפרד ממנו ורפואה זו לא
שייכא בנקבות שאין האב
מחבבן כל כך מתחילתן שיהיו
מגעגעין עליו:

תפילין. שיד ימינו קושרתו

לשמאלו זהו סימן לגירסא:

סכנתא. שמגעגע יותר מדאי:

56. סו, ב

רפ"י

סחופי כסא. כוס שיש בו הבל כגון שעירו ממנו מים חמין וכופהו על הטיבור למי שחש במעיו ואוחז הכוס את הבשר ומושך אליו את המעיים ומושיב במקומן:

לסוך. בכפות ידיו ורגליו:

דרב הונא מבי רב. שהיה בא מבי רב שהוא רבו וכן רב מבי ר' חייא ור' חייא מבי רבי:

מבסמי. שכורין שהיו משקין את התלמידים ואלו מפני שחשובין הן היו עושין להן דבר להפג את יין:

לגוייתא דידיהו. תוכי ידיהם דהיינו כף: דצייל שהולך ונעשה צלול כל שעה מחום הבשר:

שיעא דדנא. מגופת החבית:

דציל האי שיעא. מחמות המים: **ליחנק.** מי שנפרקה חוליא של מפרקת צוארו ונופלת בגרונו תולין אותו בראשו שיהא צוארו נפשט ודומה לחניקה:

לפופי. לכורכו בבגדים וקושרו בחגורה רחבה ומתיישבין פרקי אבריו שהן רכין ונשמטין בחבלי הלדה וקורין אנמלטוי"ר {**מייילולי"ר: לחתל**} בלע"ז:

מתני

בנים. שתי שמועות דאיירי בקטנים היה שונה בשם רבי (אבא) בר הונא משמיה דרב חמא בר גוריא:

בן. חדא שמעתא דאיירי בקטן מתני בשמיה:

תרוייהו. געגועין ולפופי:

אמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא: סחופי כסא אטיבורי בשבתא - שפיר דמי.

ואמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא: מותר לסוך שמן ומלח בשבת.

כי הא דרב הונא מבי רב, ורב מבי רבי חייא, ורבי חייא מבי רבי, כי הוו מיבסמי - מייתי משחא ומילתא, ושייפי להו לגוייתא דידיהו וגוייתא דכרעיהו, ואמר: "כי היכי דציל הא מישחא - ליציל חמריה דפלגיא בר פלגיתא". ואי לא, מייתי שיעא דדנא ושרי ליה במיא, ואמר: "כי היכי דליציל האי שיעא - ליציל חמריה דפלגיא בר פלגיתא".

ואמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא: מותר לחנק בשבת.

ואמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא: לפופי ינוקא בשבתא - שפיר דמי.

רב פפא מתני בנים,

רב זביד מתני בן.

"רב פפא מתני בנים",

ותרוייהו מתני להו באבין בר הונא.

"רב זביד מתני בן",

קמיייתא מתני באבין בר הונא,

והאי מתני לה ברבה בר בר חנה.

דאמר רבה בר בר חנה:

לפופי ינוקא בשבתא - שפיר דמי.

57. סו, ב - סז, א

רפ"י

כל מנייני. כל לחישות ומפני שכופלין אותן יש גי פעמים ויש יותר קרי להו מנייני:

בשמא דאמא. פלוני בן פלונית: **דמיפרשי.** כל לחשים שמפורש מניין כמה פעמים שיאמרו ויכפלו אותו:

כדמפרשי. כופלין אותו כפי מניינו ודלא מיפרשי בהם סתם כפילתן ארבעין וחד זימנין:

אבן תקומה. אבן שנושאות אותה נשים עוברות שלא יפילו וקורין לה קוטאני"א

{קונטייני"א: מעמיד (מתקן, שבעזרתו מחזיקים מעמד)} בלע"ז:

במשקל. שום דבר ששקלוהו כנגדה:

ולא שהפילה. ולא תאמר שלא התירו לצאת בה אלא לאשה שעלולה להפיל עוברא שהפילה כבר עובר אחר:

ולא שעוברא. שידוע לה שהיא מעוברת:

והוא דאיכוון ותקל. שנמצא החפץ מאליו למשקל האבן ולא שחיסרו ממנו או הוסיפו עליו לכוונו:

בת יומא. שאחזתו בכל יום: **זוזא חיוורא.** צרוף וחדש:

למלחמא. למקום שריפת המים שעושין נגרים על שפת הים להמשיך מים לבריכות רחבות העשויות לכך וכשנתמלאו סותם החריצין והשמש שורף את המים שמלוחין הן ונעשה מלח:

בחללא דבי צוארו. תחת גרונו כנגד מפתחי חלוקו לשון רבינו הלוי:

נירא ברקא. ליצא {ניר (כמין עין במתקן-אריגה, שבו השתי עובר)} של שער:

פרשת דרכים. מקום ששני דרכים מתפרשים:

שומשמנא גמלא. נמלה גדולה:

דדרי מידי. שטוען כלום:

לישקליה. לשומשמנא:

בגובתא דנחשא. כמין קנה של נחשת:

ולסתמייה באברא. יסתום פיה בעופרת:

גושפנקי. חותמות ולאו דוקא שיתין נקט ולאו דוקא חותמות של צורה אלא סתימות הרבה זו על זו שעוה על העופרת ושוב זפת ושוב טיט:

וליברזוליה. ינענענו: ולדריה. ישאנו: **ולימא ליה.** לשומשמנא:

טעונך עלי. מה שהיית נושא אשאנו:

וטעונאי. החולי שלי:

איניש אשכחיה ואיפסיק ביה. חולי כזה שזה עושה וכל אמר ליה טעונך עלי זהו חולי של חברו:

כוזא חדתא. כלי חרס קטן חדש: **אוזפן.** הלוני:

וליהדריה ז' זימני ארישיה. יקיפנו סביבות ראשו:

לאשתא תילתא. שחפת שלישיית שבאה מגי ימים לגי ימים:

סילוי. ענבים קטנים:

אמר אב"י:

אמרה לי אם:

כל מנייני - בשמא דאימא, וכל קיטרי - בשמאלא.

ואמר אב"י:

אמרה לי אם:

כל מנייני דמפרשי - כדמפרשי, ודלא מפרשי - ארבעין וחד זימני.

תנו רבנן:

"**יוצאין באבן תקומה בשבת,**

משום רבי מאיר אמרו:

אף במשקל אבן תקומה.

ולא שהפילה,

אלא שמא תפיל,

ולא שעוברא,

אלא שמא תתעבר ותפיל."

אמר רב ימר בר שלמיא משמיה דאב"י:

והוא דאיכוון ואיתקל.

בעי אב"י:

משקל דמשקל - מאי?

תיקו.

ואמר אב"י:

אמרה לי אם:

לאשתא בת יומא - לישקול זוזא חיוורא,

ולזייל למלחמא, וליתקול מתקליה מילחא,

ולציריה בחללא דבי צואר בנירא ברקא.

ואי לא - ליתוב אפרשת דרכים, וכי חזי שומשמנא גמלא דדרי מדי,

לישקליה ולישדייה בגובתא דנחשא, וליסתמיה באברא,

וליתתמיה בשיתין גושפנקי, ולברזוליה, ולדריה,

ולימא ליה: "טעונך עלי וטעונאי עלך".

אמר ליה רב אחא בר ריה דרב הונא לרב אשי:

ודיקמא איניש אשכחיה ואיפסק ביה!

אלא לימא ליה: "טעונאי וטעונך עלך".

ואי לא - לישקול כוזא חדתא, ולזייל לנהרא,

ולימא ליה: "נהרא נהרא, אוזפן כוזא דמיא לאורחא דאיקלע לי".

וליהדר שב זימני על רישיה, ולשדיין לאחוריה,

ולימא ליה: "נהרא נהרא, שקול מיא דיהבת לי, דאורחא דאיקלע לי ביומיה אתא וביומיה אזל".

אמר רב הונא:

לאשתא תילתא:

לייתי שבועה סילוי משבועה דיקלי,

סז, א

רָשׁ"י

ושבעה ציבי משבעה כשורי,
 ושבעה סיכי משבעה גשורי,
 ושבעה קטימי משבעה תנורי,
 ושבעה עפרי משבעה סנרי,
 ושבעה פופרי משבעה ארבי,
 ושבעה בוני כמוני,
 ושבעה ביני מדיקנא דכלבא סבא,
 ולצירינהו בחללא דבי צוארא בנירא ברקא.

אמר רבי יוחנן:
 לאשתא צמירתא:
 לישקל ספינא דכולא פרוזא, וליזל להיכא דאיכא וורדינא, וליקטר ביה נירא ברקא.
 וימא קמא - ליחרוק ביה פורתא, ולימא: "וירא מלאך ה' אליו"²³² וגו' (שמות ג, ב),
 למחר - ליחרוק ביה פורתא, ולימא: "ויאמר משה אסרה נא ואראה"²³³ (שמות ג, ג),
 למחר - ליחרוק ביה פורתא, ולימא: "וירא ה' כי סר לראות"²³⁴ וגו' (שמות ג, ד).

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי:
 ולימא: "ויאמר אל תקרב הלום"²³⁵ (שמות ג, ה) וגו'!

אלא, ליומא קמא - לימא: "וירא מלאך ה' אליו" (שמות ג, ב) וגו' "ויאמר משה" (שמות ג, ג) וגו',
 ולמחר - לימא: "וירא כי סר לראות" (שמות ג, ד),
 ולמחר: "ויאמר ה' אל תקרב הלום" (שמות ג, ה).

וכי פסק ליה,
 ליתתיה ולפסקיה, ולימא הכי: "הסנה! הסנה!
 לאו משום דגביהת מכל אילני אשרי הקדוש ברוך הוא שכינתיה עלק,
 אלא משום דמייכת מכל אילני אשרי קודשא בריך הוא שכינתיה עלק.
 וכי היכי דחמיתיה אשתא לחנניה מישאל ועזריה ועריקת מן קדמוהי,
 כן תחמיניה אשתא לפלוני בר פלונית ותיערוק מן קדמוהי".

לסימטא - לימא הכי:
 "בו, בזייה, מס, מסייא, כס, כסייה, שרלאי, ואמרלאי,
 אליו מלאכי דאישתלחו מארעא דסדום, ולאסא שחינא כאיבין.
 בזו, בזייה, בזייה, מסמסייה, כמון, כמיה.
 עינה ביה, עינה ביה, אתריה ביה, זרעה קלוט וכפרדה דלא פרה ולא רביא,
 כה לא תפרה ולא תרבה בגופיה דפלוני בר פלונית".

לכיפה - לימא הכי:
 "חרב שלופה וקלע נטושה לא שמייה יוכב חולין מכאובין".

לשידא - לימא הכי:
 "הוית דפקיק, דפקיק הוית, ליטא תבור ומשומת,
 בר טיט, בר טמא, בר טינא, כשמגז מריגז ואיסטמאי".

לשידא דבית הכסא - לימא הכי:
 "אקרקפי דארי ואאסי דגורייתא אשכחתון לשידאי 'בר שריקא פנדא',
 במישרא דכרתי חבטיה, בלועא דחמרא חטרתיה".

ליט תבר ומשומת. מקולל
 ונשבר ומשומת יהא שד זה
 ששמו בר טיט בר טינא:
 לשידא דבית הכסא. אם הזיק
 לימא לחש זה:
 אקרקפי דארי. בראש הארי
 זכר:
 ואאסי דגורייתא. ובחוטם
 לביאה נקבה:
 אשכחתא לשידאי בר שריקאי
 פנדאי. כך שמו:
 במישרא דכרתי חבטיה.
 בערוגת כרשין הפלתי:
 בלועא דחמרא חטרתיה. בלחי
 החמור הלקיתיו:

ושבעה ציבי משבעה כשורי,
 ושבעה סיכי משבעה גשורי,
 ושבעה קטימי משבעה תנורי,
 ושבעה עפרי משבעה סנרי,
 ושבעה פופרי משבעה ארבי,
 ושבעה בוני כמוני,
 ושבעה ביני מדיקנא דכלבא סבא,
 ולצירינהו בחללא דבי צוארא בנירא ברקא.

אמר רבי יוחנן:

לאשתא צמירתא:
 לישקל ספינא דכולא פרוזא, וליזל להיכא דאיכא וורדינא, וליקטר ביה נירא ברקא.
 וימא קמא - ליחרוק ביה פורתא, ולימא: "וירא מלאך ה' אליו"²³² וגו' (שמות ג, ב),
 למחר - ליחרוק ביה פורתא, ולימא: "ויאמר משה אסרה נא ואראה"²³³ (שמות ג, ג),
 למחר - ליחרוק ביה פורתא, ולימא: "וירא ה' כי סר לראות"²³⁴ וגו' (שמות ג, ד).

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי:

ולימא: "ויאמר אל תקרב הלום"²³⁵ (שמות ג, ה) וגו'!

אלא, ליומא קמא - לימא: "וירא מלאך ה' אליו" (שמות ג, ב) וגו' "ויאמר משה" (שמות ג, ג) וגו',
 ולמחר - לימא: "וירא כי סר לראות" (שמות ג, ד),
 ולמחר: "ויאמר ה' אל תקרב הלום" (שמות ג, ה).

וכי פסק ליה,

ליתתיה ולפסקיה, ולימא הכי: "הסנה! הסנה!

לאו משום דגביהת מכל אילני אשרי הקדוש ברוך הוא שכינתיה עלק,
 אלא משום דמייכת מכל אילני אשרי קודשא בריך הוא שכינתיה עלק.
 וכי היכי דחמיתיה אשתא לחנניה מישאל ועזריה ועריקת מן קדמוהי,
 כן תחמיניה אשתא לפלוני בר פלונית ותיערוק מן קדמוהי".

לסימטא - לימא הכי:

"בו, בזייה, מס, מסייא, כס, כסייה, שרלאי, ואמרלאי,
 אליו מלאכי דאישתלחו מארעא דסדום, ולאסא שחינא כאיבין.
 בזו, בזייה, בזייה, מסמסייה, כמון, כמיה.

עינה ביה, עינה ביה, אתריה ביה, זרעה קלוט וכפרדה דלא פרה ולא רביא,
 כה לא תפרה ולא תרבה בגופיה דפלוני בר פלונית".

לכיפה - לימא הכי:

"חרב שלופה וקלע נטושה לא שמייה יוכב חולין מכאובין".

לשידא - לימא הכי:

"הוית דפקיק, דפקיק הוית, ליטא תבור ומשומת,
 בר טיט, בר טמא, בר טינא, כשמגז מריגז ואיסטמאי".

לשידא דבית הכסא - לימא הכי:

"אקרקפי דארי ואאסי דגורייתא אשכחתון לשידאי 'בר שריקא פנדא',
 במישרא דכרתי חבטיה, בלועא דחמרא חטרתיה".

²³² וירא מלאך ה' אליו בלבית אש מתוך הסנה וירא והנה הסנה בער באש והסנה איננו אכל

²³³ ויאמר משה אסרה נא ואראה את המראה הגדל הזה מדוע לא יבער הסנה

²³⁴ וירא ה' כי סר לראות ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר משה משה ויאמר הנני

²³⁵ ויאמר אל תקרב הלום של נעליך מעל דגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא

רש"י

58. סז, א

מאן תנא. דקתני וכל אדם
 ואפילו עני שבישראל:
 רבי שמעון. בפרק שמונה
 שרצים:
 בני מלכים. הלכך לעני נמי
 חזיא ולא גנותא דידיה
 דליתחזיא כיוהרא ושליף אי
 נמי דמגו דחידוש הוא שליף
 ומחוי:
 באריג בכסותו. דלא שליף ליה
 ומחוי:

"ובני מלכים בזגיון".

מאן תנא?

אמר רבי אושעיא:
 רבי שמעון היא, דאמר:
 קל ישראל בני מלכים הם.

רבא אמר:
 באריג בכסותו, ודברי הפל.

59. סז, א

רש"י

מתני'

דרכי האמורי. נוחש הוא וכתוב
ובחוקותיהם לא תלכו (ויקרא
יח):

גמ'

לשיחלא. לכאב האוזן ותולין
באזנו: לשינתא יש שעשאו כדי
שיישן ויש כדי שלא יישן:
דחייא. של שן שועל חי:
לזירפא. נפח מכה דכל פרזלא
זריף והאי מסי לזירפא:
שיש בו משום רפואה. שנראית
רפואתו כגון שתית כוס
ותחבושת מכה ופרכין הא אין
בו כו' כגון לחש שאין ניכר
שיהא מרפא יש בו משום דרכי
האמורי בתמיה:
דליכחוש חיליה. שעל ידי שהוא
שמן וכחו רב פירותיו נושרין:
דליחזיוה אינשי. ולסימנא עבדי
ליה לאודעי דמשיר פירותיו:
טמא טמא. הוא עצמו אומר
טמא רחקו מעלי:
כובסי. אשכול תמרים וסימן
הוא שמשיר פירותיו:

משנה

יוצאין: בביצת החרגול,
ובשן שועל,
ובמסמר מן הצלוב - משום רפואה,
דברי רבי מאיר.
וחכמים אוסרין אף בחול,
משום דרכי האמורי.

גמרא

"יוצאין בביצת החרגול" - דעבדי לשיחלא.
"ובשן של שועל" - דעבדי לשינתא:
דחייא - למאן דניים.
דמיתא - למאן דלא ניים.
"ובמסמר מן הצלוב" - דעבדי לזרפא.

"משום רפואה,
דברי רבי מאיר".

אביי ורבא דאמרי תרוייהו:

כל דבר שיש בו משום רפואה - אין בו משום דרכי האמורי.

הא: אין בו משום רפואה - יש בו משום דרכי האמורי?!

והתניא:

"אילן שמשיר פירותיו - סוקרו בסיקרא וטוענו באבנים".
בשלמא "טוענו באבנים" - כי היכי דליכחוש חיליה.
אלא "סוקרו בסיקרא" - מאי רפואה קעביד?

כי היכי דליחזייה אינשי וליבעו עליה רחמי.

כדתניא:

"וטמא טמא יקרא"²³⁶ (ויקרא יג, מה) - צריך להודיע צערו לרבים,
ורבים יבקשו עליו רחמים".

אמר רבינא:

כמאן תלינן כובסי בדיקלא?

כי האי תנא.

²³⁶ והצריע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרמיום וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה וטמא טמא יקרא

60. סז, א-ב

רס"י

בפרק אמוראי. בפרק אחד ששנוי בתוספתא דמסכת שבת בהלכות דרכי האמורי:

א"ל. רבי חייה לתנא:

כלהו אית בהו. כל השנויות שם אל תטעה לומר באחד מהן אין בו משום דרכי האמורי אלא בכלן אתה שונה יש בו לבר מהני בי אלו שאפרש לך: מי שיש לו עצם וכו' ולחש דנעצתה כמחט אלו בי לבדם אין בהם:

חד חד נחית. לחש הוא:

לאדרא. עצם של דג שישב לאדם בושט:

שייא שייא. לחש הוא רד רד:

האומר גד גדי. התמזל מזלי:

וסנוק לא. עיף אל תהי:

אשכי ובושכי. יום ולילה:

יש בו משום דרכי האמורי. וכן בכולן עד סוף פירקא גרסינן הרי זה מדרכי האמורי וה"ג בתוספי:

הוא בשמה והיא בשמו. הוא ואשתו מחליפין שמותיהן זה בזה בלילה משום נחוש:

דוני דני. התחזקו חביותי:

דן. אינו חק האמורי אלא ע"ז ממש וחייב משום קורא בשם עבודת גלולים:

האומר לעורב צרח. כשהוא קורא אומר לו כן מפני שהוא מבשר בשורות ולחש לו לחש זה:

שקרא ערבית. איחר יותר משאר חבריו ול"נ שקרא כעורב:

שקראה גברית. כתרנגול כמו קרא גברא (יומא דף כ:):

אשתה ואותיר. כדי שתהא ברכה מצויה ביינו:

המבקעת ביצים בכותל. ואית דגרסי ביצים מקבעת לאחר שיצאו האפרוחים מחזרת הקליפות במקל וקובעתן בכותל לפנייהם וזהו לחש שלא ימותו:

המרקדת לכותח. כשעושה כותח מרקדת. לפניו והוא נחוש שיתחזק:

המשתקת לעדשים. כשנתנת בקדרה משתקת את כל העומדים כדי שיתבשלו ולגרסינן מצווחת:

ה"ג אבל נותנין קיסם של תות. מורי"ר {עץ-תותים} וחזק הוא כחומץ ומועיל לבשל ואין זה לנחש:

ה"ג אבל אסרו חכמים בשברי זכוכית. אע"פ שמשום דרכי האמורי אין בו אסרו חכמים מפני הסכנה שלא יבלע:

בול של מלח. מלא אגרוף מלח בשביל שתאיר ותדליק שאין זה נחוש אלא מסייע ממש שהמלח צולל את השמן וימשך אחר הפתילה:

טיט וחריטית. מצננין את השמן ואינו דולק מהר:

דמכסי שרגא דמשחא. שעושה לו כיסוי למעלה ממחר לידלק:

נפט. כשמגלין אותו האור הולך ונמשך אליו ומבעיר:

חמרא וחיי. כשמזוגין ונותנין כוס אומר כן לברכה בעלמא:

תני תנא ב"פרק אמוראי" קמיה דרבי חייה בר אבין.

אמר ליה:

כולהו אית בהו משום דרכי האמורי,

לבר מהני: "מי שיש לו עצם בגרונו - מביא מאותו המין ומניח ליה על קדקדו, ולימא הכי: "חד חד נחית בלע, בלע נחית חד חד" - אין בו משום דרכי האמורי. "לאדרא - לימא הכי: "ננעצתא במחט, ננעלתא בתריס, שייא שייא".

סז,

"האומר: "גד גדי, וסנוק לא אשכי ובושכי" - יש בו משום דרכי האמורי. **רבי יהודה אומר:**

"גד" אינו אלא לשון עבודה זרה,

שנאמר: "הערכים לגד שלחן"²³⁷ (ישעיהו סה, יא).

הוא בשמה והיא בשמו - יש בו משום דרכי האמורי.

"דונו דני" - יש בו משום דרכי האמורי.

רבי יהודה אומר:

אין "דן" אלא לשון עבודה זרה,

שנאמר: "הנשבעים באשמת שמרון ואמרו חי אלהיה דן"²³⁸ (עמוס ה, יד).

האומר לעורב: "צרח",

ולעורבתא: "שריקי והחזירי לי זנבך לטובה" - יש בו משום דרכי האמורי.

האומר: שחטו תרנגול זה שקרא ערבית,

ותרנגולת שקראה גברית - יש בו משום דרכי האמורי.

אשתה ואותיר, אשתה ואותיר - יש בו משום דרכי האמורי.

המבקעת ביצים בכותל, והטח בפני האפרוחים - יש בו משום דרכי האמורי.

והמגיס בפני אפרוחים - יש בו משום דרכי האמורי.

המרקדת,

והמונה שבעים ואחד אפרוחים, בשביל שלא ימותו - יש בו משום דרכי האמורי.

המרקדת לכותח,

והמשתקת לעדשים,

והמצווחת לגריסין - יש בו משום דרכי האמורי.

המשתנת בפני קדירתה בשביל שתתבשל מהרה - יש בו משום דרכי האמורי.

אבל נותנים קיסם של תות ושברי זכוכית בקדירה בשביל שתתבשל מהרה,

וחכמים אוסרין בשברי זכוכית,

מפני הסכנה."

תנו רבנן:

"נותנין בול של מלח לתוך הנהר בשביל שתאיר ותדליק.

ונותנין טיט וחריטית תחת הנהר בשביל שתמתין ותדליק".

אמר רב זוטרא:

האי מאן דמיכסי שרגא דמשחא ומגלי נפטא - קעבר משום 'בל תשחית'.

"חמרא וחיי לפום רבנן - אין בו משום דרכי האמורי.

מעשה ברבי עקיבא שעשה משתה לבנו, ועל כל בוס ובוס שהביא,

אמר: "חמרא וחיי לפום רבנן, חיי וחמרא לפום רבנן ולפום תלמידיהון".

הדרן עלך במה אשה

²³⁷ ואתם עובי ה' השכחים את הר קדשי הערכים לגד שלחן והממלאים למני ממסך
²³⁸ הנשבעים באשמת שמרון ואמרו חי אלהיה דן וחי דרך באר שבע ונפלו ולא יקומו עוד